

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Lisete Reineberg

Konstruktivse ajakirjanduse teoreetilised ja praktilised probleemid

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Signe Ivask, PhD

Tartu, 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1. Konstruktiivse ajakirjanduse teoreetiline raamistik.....	6
1.2. Konstruktiivse ajakirjanduse elemendid	12
1.3. Konstruktiivne ajakirjandus ja uuriv ajakirjandus	15
1.4. Konstruktiivse ajakirjanduse probleemid	18
1.5. „Pealtnägija“ formaat.....	20
2. MEETOD JA VALIM.....	22
3. TULEMUSED.....	28
3.1. Konstruktiivne ajakirjandus definitsioonina	28
3.2. Konstruktiivse ajakirjandus põhimõtted „Pealtnägija” toimetuses.....	30
3.3. Konstruktiivsus „Pealtnägija” lugudes – sisuanalüüs ja intervjuud.....	34
3.4. Konstruktiivse ajakirjanduse praktilised probleemid	38
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	42
4.1. Vastused uurimisküsimustele	42
4.2. Diskussioon.....	46
4.3. Meetodi- ja valimikriitika	50
KOKKUVÕTE.....	52
SUMMARY	54
KASUTATUD KIRJANDUS	56

SISSEJUHATUS

Aina killustuv ja internetikesksemaks muutuv maailmas on ajakirjandusel vaja järjest enam saada inimeste tähelepanu, et kindlustada meediamajanduse edukäiku. Selleks kasutavad ajakirjanikud erinevaid võtteid, millest üks on uudiste valimise protsessis negatiivsusele ja konfliktidele rõhumine, sest see tõmbab tähelepanu. Väidetakse, et ajakirjandus on liialt negatiivne (Naaber, 2019; Pinker, 2018; Haagerup, 2019) või keskendub konfliktile. Meediakriitik Tiit Hennoste ütles, et ajakirjandus võimendab konflikte selle asemel, et neid alla suruda ning konflikt on tõusnud uudisväärtuste etteotsa (Tralla, 2019).

Konstruktiiivne ajakirjandus proovib leida ajakirjanduse negatiivsusele lahendust. Sellest on teaduses kirjutatud ning olemas on ka teaduslik definitsioon, mille pakkusid välja Karen McIntyre ja Cathrine Gyldensted (2017) ja mille keskmes on konstruktiiivse ajakirjanduse seos positiivse psühholoogiaga. Samuti on autorid pannud kirja erinevaid elemente, mida konstruktiiivse ajakirjanduse raames ajakirjanduslikesse lugudesse rakendada saaks. Näiteks tuuakse välja, et konstruktiiivsed lood võiksid pakkuda lahendusi, kajastada võrdsemalt negatiivseid ja positiivseid aspekte, olla tulevikule orienteeritud või kutsuda esile positiivset emotsiooni. Öeldakse ka, et konstruktiiivne lugu sisaldab probleemi, aga astub sellest sammu edasi ja näitab probleemile ka võimalikku lahendust (Haagerup, 2015: 123). Kontseptsioon pole aga alati nii lihtne.

Seminaritöös (Reineberg, 2020) viisin läbi uuringu, milles analüüsisin ETV uuriva ajakirjanduse saadet „Pealtnägija” ja töö eesmärk oli välja selgitada, mil määral esineb „Pealtnägijas“ konstruktiiivse ajakirjanduse elemente ja mida saab meetodi katsetuse põhjal öelda konstruktiiivse ajakirjanduse enda kohta. Analüüsisin saateid kvalitatiivse sisuanalüüsi deduktiivse lähenemise kaudu ja viisin läbi kaks kodeerimist, sest esimesest analüüsist selgus, et konstruktiiivsust on raskem määratleda, kui esialgu arvasin ning kodeerides ilmnes, et lugudes ei olnud eriti palju konstruktiiivseid elemente. Kodeerides kasutasin erinevate autorite (Hermans ja Gyldensted, 2018; McIntyre ja Gyldensted, 2017, 2018; McIntyre, 2015; Gyldensted, 2011; Zhang ja Matingwina, 2016) konstruktiiivse ajakirjanduse elemente. (Reineberg, 2020)

Seminaritöös (2020) leidsin lugudest küll mitmeid konstruktiivse ajakirjanduse elemente, kuid samas kahtlesin ma tihti, kas üht või teist elementi saab loo puhul kirja panna ja lõplikult ei suutnud ma väita, kas lugu on konstruktiivne või ei ole. Sellest tulenevalt püstitasin küsimused, mis mul konstruktiivse ajakirjanduse kohta laiemalt tekkisid: mil määral saab konstruktiivsust rakendada raskemate temade puhul; mil määral saab ajakirjanik konstruktiivsust allikate valiku põhjal pärssida/soodustada; kas konstruktiivset ajakirjandust on vaja ja millisel kujul (Reineberg, 2020).

Esimene küsimus püstitus, kuna enamik lugusid, kust ma leidsin rohkem konstruktiivsust, olid „Pealtnägija” lõpus ning lõpulood on tavaliselt positiivsed ja keskenduvad saavutustele ega pole seetõttu ka tavapärased uurivad lood. Teine küsimus tõstas, kuna mitmed „Pealtnägija” lood puudutasid kahe osapoole konflikti. Seminaritöö järelendus oli, et kolmas osapool võiks olla üks konstruktiivse ajakirjanduse element, sest kui loo allikad on jaotunud kaheks pooleks, siis keskendub lugu tavaliselt vaid nendevahelisele konfliktile ja konstruktiivset perspektiivi on loole raske lisada. Kolmanda küsimuse eesmärk oli pakkuda konstruktiivsele ajakirjandusele teistsugune kontseptsioon, sest uurivaid lugusid analüüsid oli keeruline määratleda, kas lood on konstruktiivsed või mitte. Seminaritöös järeldasin, et konstruktiivsus võiks olla uudiskriteerium, mida rakendatakse kõikidesse ajakirjanduslikesse lugudesse ja mitte eraldi lähenemine. (Reineberg, 2020)

Minu bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, millised on konstruktiivse ajakirjanduse praktilised ja teoreetilised probleemid. Probleemide kaardistamisel lähtun oma seminaritööst ja intervjuudest „Pealtnägija” toimetuse ajakirjanikega. Püstitasin bakalaureusetöös kolm uurimisküsimust:

- 1. Kuidas mõistavad „Pealtnägija” ajakirjanikud konstruktiivset ajakirjandust?**
- 2. Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?**
- 3. Milliseid konstruktiivse ajakirjanduse praktilisi probleeme tuleb välja intervjuudest praktikutega?**

Töö on struktureeritud nelja peatükki. Esimeses peatükis selgitan teoreetilisi ja empiirilisi lähtekohti, kus pööran tähelepanu konstruktiivse ajakirjanduse teoreetilisele raamistikule, toon välja konstruktiivse ajakirjanduse elemendid, kirjutan konstruktiivse ja uuriva ajakirjanduse seostest ning

konstruktiivse ajakirjanduse probleemidest. Teises peatükis kirjutan meetodist ja valimist, kolmandas peatükis esitan intervjuude tulemused. Viimases peatükis teen järeldusi: vastan uurimisküsimustele, arutlen konstruktiivse ajakirjanduse olemuse ning metodi- ja valimikriitika üle.

Töö on oluline, sest kuigi konstruktiivne ajakirjandus on uus lähenemine, siis praktiseerivad seda mainekad ajakirjanduslikud väljaanded nagu The Guardian, New York Times, YLE, Taani Rahvusringhääling (Constructive Journalism Network, i.a). Eestis Constructive Journalism Networki kodulehekülje (i.a) järgi konstruktiivset ajakirjandust ei praktiseerita ja algselt soovisingi seminaritöös teada saada, kas see ka päriselt nii on. Ent bakalaureusetööl on nüüd veel laiem eesmärk: koguda kokku avaldatud materjalid konstruktiivse ajakirjanduse kohta, anda neist ülevaade ja seejärel analüüsida, mil määral üks või teine konstruktiivse ajakirjanduse põhimõte toimib. Tööga võiks selgineda, kas konstruktiivne ajakirjandus on eraldiseisev lähenemine või võiks konstruktiivsusest rääkida pigem kui elemendist, mida saab traditsiooniliste ajakirjanduslike lugude tegemisse võimalusel rakendada.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Peatükis annan esmalt ülevaate konstruktiivse ajakirjanduse teoreetilisest raamistikust, teises alapeatükis toon välja konstruktiivse ajakirjanduse elemendid, kolmandas kirjeldan, mis on uuriv ajakirjandus ning millised ühisosad või ka erinevused on uurival ja konstruktiivsel ajakirjandusel ning neljandas toon välja teooriast ja seminaritööst välja tulnud konstruktiivse ajakirjanduse probleemid.

1.1. Konstruktiivse ajakirjanduse teoreetiline raamistik

Negatiivsed uudised võivad mõjuda nende tarbijatele halvasti ning selle kohta on tehtud mitmeid uuringuid. 1997. aastal tehti uuring negatiivsete uudiste kohta, kus leiti, et negatiivsed uudised muudavad nende tarbijaid ärevaks ja kurvameelseks, lisaks tõstis see osalistes esile mure oma isiklike probleemide pärast (Johnston ja Davey, 1997). Uuem uuring (de Hoog ja Verboon, 2019) uuris, kas igapäevane kokkupuude negatiivsete uudistega mõjutab negatiivselt inimeste emotsionaalset seisundit. Selleks vastasid uuringus osalejad nutirakenduse abil viis korda päevas, kümne päeva jooksul küsimustele, kas nad on märganud uudiseid, millist tüüpi need uudised olid, milline oli nende uudiste valents ning lisaks ka küsimustele oma emotsioonide kohta (de Hoog ja Verboon, 2019). Selgus, et kui igapäevaseid uudiseid tajuti negatiivsemalt, siis teatasid inimesed ka rohkem negatiivset ja vähem positiivset mõju emotsionaalsele seisundile (*ibid.*). Tartu Ülikooli psühholoogia instituut uurib seoses eriolukorraga inimeste emotsioonide kohta ja muuseas peavad osalised kirjeldama oma reaktsioone uudistele (Uusberg ja Poopuu, 2020).

Konstruktiivse ajakirjanduse eestkõnelejad (McIntyre ja Gyldensted, 2017) näevad, et ajakirjanduses domineerivad konfliktid ja negatiivsus ning proovivad sellele lahendust leida, muutes meediat konstruktiivsemaks. Konstruktiivse ajakirjanduse kohta on teadustöid kirjutatud peamiselt Lääne-Euroopast ja Põhja-Ameerikast. Vähe teadustöid on ilmunud Ida-Euroopa riikide kohta. Eestis pole konstruktiivse ajakirjanduse teemat uuritud ning seda on vähe kajastatud ka meedias, kuid väljaspool teadust on sellest siiski räägitud. Näiteks 2016. aasta veebruaris rääkisid Eesti erinevate toimetuste ajakirjanikud Vikerraadio saates „Meediatund“ konstruktiivse ajakirjanduse teemal.

Selleks, et meediapilti tasakaalustada, kirjutaski Cathrine Gyldensted (2011) magistritöö, kuidas positiivse psühholoogia abil ajakirjandust muuta võiks. Selle eesmärk on pakkuda inimestele täit tõde maailmas toimuvast, see tähendab, et peale negatiivse võiks ajakirjandus tuua esile informatsiooni lahendustest, saavutustest (*accomplishments*), vastupidavusest (*resilience*), positiivsetest emotsioonidest ja post-traumaatilise kasvust (*post-traumatic growth*) (Gyldensted, 2011: 21).

2008. aastal kirjutas toonane Taani rahvusringhäälingu uudistejuht ja praegune organisatsiooni Constructive Institute juht Ulrik Haagerup kolumnis „Konstruktiivsed uudised”, et ajakirjanikud peaksid traditsioonilisi uudisväärtusi täiendama konstruktiivsetega, et lood surmast, hävingust ja kannatustest oleks tasakaalus uudistega lahendustest, inspiratsioonist ning teiste lugudega, millel on konstruktiivsed tagajärjed (Haagerup, 2008 viidatud Bro, 2019: 506 kaudu). Ajakirjanduses peaks rääkima küll probleemidest, aga samal ajal otsima lugusid, mis võiksid lahendusele kaasa aidata (Haagerup, 2015: 53). Selle paradigmaatilise nihkega muutub ka arusaam ajakirjanikust, kelle ülesanded seni on pigem keerelnud avalikkust puudutavate probleemide ja hirmude kaardistamise ja levitamise, ent ajakirjandus ei tohiks muutuda aktivismiks ega tohiks määratleda probleemidele õigeid lahendusi (Haagerup, 2015: 53, 127). McIntyre ja Gyldensted (2017: 22) leiavad, et konstruktiivne ajakirjandus nõuab ajakirjanikelt aktiivsema rolli võtmist, vastukaaluks traditsioonilisele erapooletule (*detached*) ajakirjanikule.

Konstruktiivne ajakirjandus võiks olla vähemalt osaline lahendus negatiivsetest ja konfliktsetest uudistest pettunud auditooriumile (McIntyre, 2015: 6). Kui uudiseid peetakse normist kõrvalekaldeks, siis ei pruugi see tähendada, et uudised peavad olema negatiivsed (Haagerup, 2015: 50). Algatuseks peaks ajakirjandus proovima tasakaalustada positiivset ja pessimistlikku stiili (Gyldensted, 2011: 21). Taani ajakirjanik Kristian Sloth ütles, et konstruktiivne lugu sisaldab probleemi, kuid astub sammu edasi ja näitab ka sellele probleemile võimalikku lahendust (Haagerup, 2015: 123).

Uurijate hulgas on alates 2011. aastast, kui selle põhiautor Gyldensted teaduses teemat arendama asus, kasvanud diskussioonid teemal, mis konstruktiivne ajakirjandus siis täpsemalt on? Oma doktoritöös 2015. aastal defineeris kontseptsiooni McIntyre (2015: 9) ning McIntyre koostöös Gyldenstediga (2017: 23) töid kontseptsiooni laiema avalikkuse ette, kui avaldasid konstruktiivse ajakirjanduse definitsiooni esimest korda akadeemilises ajakirjas 2017. aastal: konstruktiivne ajakirjandus on esile

kerkiv ajakirjanduse vorm, mis rakendab uudiste valmistamise protsessi ja produktsiooni positiivse psühholoogia tehnikaid, et luua produktiivset ja kaasahaaravat kajastust, samas säilitades ajakirjanduse põhifunktsioonid.

Need põhifunktsioonid on valvekoeraks olemine, avalikkusele olulise teabe levitamine ja maailma täpne kajastamine (McIntyre ja Gyldensted, 2017: 28). McIntyre (2015: 15) toob veel välja valitsuse vastutusele võtmise ja avalikkuse hoiatamise võimalike ohtude eest. McIntyre ja Gyldensted rõhuvad oma definitsioonis just positiivsele psühholoogiale ja nende arvates proovib konstruktiivne ajakirjandus positiivse psühholoogia abil tasakaalustada negatiivsusele kallutatust ning selle võimalik tulemus võiks olla sotsiaalse heaolu tõus, asendades küünilisus lootusega ning ükskõiksuse aktiivsete kodanikega (McIntyre ja Gyldensted, 2018: 663). Konstruktiivsed lood kajastavad olulist informatsiooni, ent samal ajal köidavad uudiste tarbijaid ja kujutavad maailma täpsemalt, sest oluline on peale negatiivse kajastada ka positiivset (McIntyre ja Gyldensted, 2017: 21).

Organisatsioon Constructive Institute läheneb konstruktiivsele ajakirjandusele laiemalt, sõnastades, et tegu on lähenemisviisiga, mille eesmärk on pakkuda auditooriumile õiglast, tõest ja kontekstipõhist pilti maailmast, rõhutamata liialt negatiivset ja sensatsioonilist (Constructive Institute, i.a). Samas ei tõsta organisatsioon esile positiivse psühholoogia rolli.

Constructive Journalism Project (i.a) aga defineerib konstruktiivset ajakirjandust kitsamalt, nimelt põhjaliku ja kaasahaarava kajastusena, mis kasutab positiivseid või lahendustele orienteeritud elemente, et julgustada auditooriumi ja pakkuda neile terviklikum pilt tõest, säilitades samas ajakirjanduse põhifunktsioonid ja eetika. Organisatsioon mainib ka positiivse psühholoogia kasutamist selleks, et auditooriumi paremini kaasata ja julgustada (*empower*) (*ibid.*).

Aitamurto ja Varma lähevad spetsiifilisemaks ja asetavad konstruktiivse ajakirjanduse normatiivsete rollide taksonoomiasse, milles peegelduvad ajakirjanduse eesmärgid (nt jälgida võimalolijaid/ühiskonda; hõlbustada ja soodustada avalikku debatti; soodustada ja sooritada koostööd teiste institutsioonidega; ja kritiseerida võimustruktuure) (Christians jt 2009, viidatud Aitamurto ja Varma, 2018: 698-699 kaudu). Aitamurto ja Varma (2018: 698) leiavad, et ajakirjanduse konstruktiivse rolli eesmärk on suunata ühiskonda edasi. McIntyre ja Gyldensted (2017: 23) leiavad,

et konstruktiivse ajakirjanduse lõppeesmärk on parandada indiviidide ja ühiskonna heaolu rakendades uudiste tegemisse protsessi positiivse psühholoogia tehnikaid. Constructive Institute (i.a) toob välja, et konstruktiivse ajakirjanduse eesmärk on vastu võidelda manduvale (*degradation*) ja triviaalseks muutuvale (*trivialisation*) ajakirjandusele, mis on sageli rohkem huvitatud meelelahutamisest ja vastuolude tekitamisest kui inimeste teavitamisest.

Haagerupi raamatu „Constructive news“ alapealkiri on „miks negatiivsus hävitab meediat ja demokraatiat ning kuidas parandada homset ajakirjandust“ (Haagerup, 2015). Haagerup (2015) selgitab, et negatiivsus ja konfliktile rõhumine pole kasulik ka ühiskonnale ja demokraatiale. Meedia kajastab konflikte, aga samal ajal ka pikendab nende kestvust, sest ajakirjandus kajastab konflikti osapoolte ühepoolseid ja provokatiivseid ütlusi (Haagerup, 2015: 37). Lisaks kirjutab ta, et meedia negatiivsuse tõttu on kvaliteetsete kandidaatide leidmine poliitilistesse ametitesse järjest keerulisem ülesanne (Haagerup, 2015: 39).

Konstruktiivse ajakirjanduse põhiautorid McIntyre ja Gyldensted (2017: 26) selgitavad, et konstruktiivne ajakirjandus ei ole sama, mis positiivne ajakirjandus. Konstruktiivsed lood säilitavad ajakirjanduse põhifunktsioone, kuid positiivsete uudiste puhul pole ajakirjanduslikud väärtused sageli olulised ning lood on tavaliselt ebaolulistest temadest (McIntyre, 2015: 14). Konstruktiivse ajakirjanduse puhul rõhutatakse, et see pole ka aktivism (Haagerup, 2015: 127; Constructive Institute, i.a). Aitamurto ja Varma (2018: 708) konstruktiivse ja lahendusi otsiva ajakirjanduse (*solutions journalism*) metadiskursuse analüüs näitas seda, et lahendusi otsiv ja konstruktiivne ajakirjandus õigustavad enda olemasolu suurenenud vajadusega lahendada sotsiaalseid probleeme nagu kodutus või nälg ning sellega, et nende probleemide lahendamiseks on suurenenud sotsiaalsete innovatsioonide hulk. Samal ajal distantseerivad lähenemised end sotsiaalse hüve pooldajatest väites, et kajastavad lahendusi objektiivselt ega tunnista ajakirjanduse rolli kõneaine kujundamises (Aitamurto ja Varma, 2018: 708).

Konstruktiivsuse alla paigutatakse ka erinevaid ajakirjanduslikke lähenemisi. Näiteks Aitamurto ja Varma kirjutavad, et konstruktiivne roll hõlmab endas suurt hulka ajakirjanduslikke lähenemisi: propageerimise (*advocacy*), julgustamise (*heartening*), emantsipeerimise (*emancipatory*), muutumise (*transformation*), tulevikule suunatud (*future oriented*), mõju (*impact*) ja arengu (*development*)

ajakirjandus (Carpentier 2005: 206–207; Hanitzsch 2007: 381; Krüger 2017: 405–406 viidatud Aitamurto ja Varma 2018: 696 kaudu). Niivõrd palju erinevaid komponente konstruktiivse ajakirjanduse all teevad termini segaseks, sest lähenemised tunduvad omavahel üsna palju erinevat.

Ka McIntyre ja Gyldensted (2017) paigutavad konstruktiivse ajakirjanduse alla erinevaid lähenemisi. Lahendusi otsivale ajakirjandusele (*solutions journalism*) on oluline sotsiaalsete probleemide vastukaja kaasahaarav ja täpne kajastus (Basic toolkit, i.a). Lahenduse lisamine on üks tehnika, kuidas ajakirjandus võiks olla konstruktiivsem, kuid loos ei pea olema tingimata lahendus, et see oleks konstruktiivne (McIntyre, 2015: 16). Aitamurto ja Varma (2018) samastavad oma teadusartiklis konstruktiivset ja lahendusi otsivat ajakirjandust. Nad leidsid, et mõlemat defineeritakse kui meetodit, mis pakub ajakirjanikele lisavahendeid, et kajastada lahendusi, millel on positiivne mõju ühiskonnale (Aitamurto ja Varma, 2018: 703). Ka Haagerup keskendub oma raamatus „Constructive News“ peamiselt lahenduste lisamisele ja positiivsete näidete otsimisele (Haagerup, 2015).

Teiseks toovad McIntyre ja Gyldensted (2017) välja tulevikku vaatava ajakirjanduse (*prospective journalism*). Ajakirjanikud saavad tulevikku suunatust rakendada, kui nad küsivad, kuidas probleeme võiks lahendada, kuidas saavad inimesed koostööd teha või milliseid edasiminekuid allikad näevad (McIntyre ja Gyldensted, 2017: 24-25). Kolmas suund on rahu ajakirjandus (*peace journalism*), mis kajastab küll konflikte, kuid rahu ajakirjandus räägib ka konflikti algest ning sellest, kes töötavad, et vägivaldal ennetada ja kes taastamisest kasu saavad (Galtung ja Fischer, 2013 viidatud McIntyre ja Gyldensted, 2017: 25 kaudu). Kui ülejäänud lähenemised, mida McIntyre ja Gyldensted (2017) konstruktiivse ajakirjanduse alla paigutavad, kannavad nimetust ajakirjandus, siis viimane on taastav narratiiv (*restorative narrative*), mis võiks viidata rohkem sellele, kuidas lugu üles ehitada ja mitte konkreetsele ajakirjanduslikule lähenemisele. Taastava narratiivi lugude eesmärk on rääkida inimestest või kogukondadest, kes on kogenud näiteks koolitulistamist, loodusõnnetusi, vaesust, kuid lood keskenduvad tugevustele, paranemisele ja kasvule (Restorative Narrative, i.a). Selliste keeruliste sündmuste puhul kajastab taastav narratiiv inimeste lugusid ka pärast juhtunut, et aidata kogukondadel edasi liikuda (Dahmen, 2016: 94).

Samas paigutavad Abdenour, McIntyre ja Dahmen (2020: 3) konstruktiivse, lahendusi otsiva ja rahu ajakirjanduse ning taastava narratiivi lisaks veel kontekstuaalse ajakirjanduse (*contextual journalism*)

alla. Kontekstuaalse ajakirjanduse puhul kajastavad ajakirjanikud juhtumeid ka pärast sündmust, et panustada ühiskonna heaolule (McIntyre, Dahmen ja Abdenour, 2018: 1658). Seega on kontekstuaalne ajakirjandus veel nende lähenemiste katustermin, mis omakorda võib konstruktiivse ajakirjanduse enda teha veel segasemaks.

Tabelis 1 võrdlen konstruktiivse ajakirjanduse põhiautorite McIntyre'i ja Gyldenstedi ning Haagerupi ja tema juhitava organisatsiooni Constructive Institute'i arusaamasid konstruktiivsest ajakirjandusest.

Tabel 1 Konstruktiivse ajakirjanduse põhiautorite võrdlus

Põhimõtted	McIntyre ja Gyldensted (2017, 2018)	Haagerup (2015) ja Constructive Institute (i.a)
Ajakirjandus on liiga negatiivne ja konfliktile keskenduv	x	x
Negatiivne ning konfliktile rõhuv käsitlus mõjutab ajakirjanduse tarbijaid ja ühiskonda	x	x
Mõlema poole kajastamine: nii positiivse kui negatiivse, maailma täpsem kajastamine	x	x
Positiivne psühholoogia	x	
Lõplik eesmärk on indiviidide ja ühiskonna heaolu	x	
Eesmärk konstruktiivsuse abil ajakirjandust edendada		x
Ajakirjaniku rolli muutumine	x	x
Uudiste tarbijate köitmine (<i>engage</i>)	x	x
Ei ole positiivne ajakirjandus	x	x

Konstruktiivne ajakirjandus kokkuvõtvalt:

- Toob negatiivse kõrval esile ka positiivset ja pakub selle kaudu inimestele täit tõde maailmas toimuvast (Gyldensted, 2011).
- Tasakaalustab positiivse psühholoogia abil ajakirjanduse negatiivsusele kallutatust (McIntyre ja Gyldensted, 2018).
- Kasutab produktiivse ja kaasahaarava kajastuse loomiseks positiivset psühholoogiat, ent säilitab seejuures ajakirjanduse põhifunktsioonid (McIntyre ja Gyldensted, 2017).
- Kajastab probleeme, aga astub sammu edasi ja näitab sellele probleemile ka võimalikku lahendust (Haagerup, 2015).
- Pakub õiglast, tõest ja kontekstipõhist pilti, rõhutamata liialt negatiivset ja sensatsioonilist, aga ei ole aktivism ega ürita määratleda probleemile parimat lahendust (Constructive Institute, i.a).

- Konstruktiiivne ajakirjandus võiks olla üks normatiivne ajakirjanduse roll, mille eesmärk on suunata ühiskonda edasi (Aitamurto ja Varma, 2018).
- Ei ole positiivne ajakirjandus (McIntyre ja Gyldensted, 2017).
- Konstruktiiivse ajakirjanduse alla kuuluvad lähenemised: lahendusi otsiv ajakirjandus, tulevikku vaatav ajakirjandus, rahu ajakirjandus ja taastav narratiiv (McIntyre ja Gyldensted, 2017).
- Konstruktiiivne roll hõlmab endas lähenemisi: propageerimise, julgustamise, emantsipeerimise, muutumise, tulevikule suunatud, mõju ja arengu ajakirjandus (Carpentier 2005: 206–207; Hanitzsch 2007: 381; Krüger 2017: 405–406 viidatud Aitamurto ja Varma 2018: 696 kaudu).
- Konstruktiiivset ajakirjandust ennast on paigutatud kontekstuaalse ajakirjanduse alla (Abdenour, McIntyre ja Dahmen, 2020).

1.2. Konstruktiiivse ajakirjanduse elemendid

Erinevates teadusartiklites tuuakse välja erinevaid konstruktiiivse ajakirjanduse elemente. Kontseptuaalselt on termin lai ja seega saab välja pakkuda päris erinevaid elemente, mida ajakirjandusliku sisu loomesse rakendada.

Konstruktiiivse ajakirjanduse elemendid (Hermans ja Gyldensted, 2018):

1. Lahendused: probleemi kajastamisel lahenduse lisamine.

Lahendustele keskendub lahendusi otsiv ajakirjandus. Solutions Journalism Network kirjutab oma kodulehel, et lahenduslugude peamine eesmärk on anda ühiskonnale praktilisi teadmisi sellest, kuidas probleemi või sellele sarnaseid probleeme saaks edukamalt lahendada (Basic toolkit, i.a). Lahendusi otsiv ajakirjandus peaks selgitama ka probleemi põhjuseid (*ibid.*). Kui ajakirjanikud ei kajasta viise, kuidas inimesed või asutused probleeme lahendada püüavad, olgu need edukad või mitte, siis ei tee ajakirjanikud oma tööd hästi (*ibid.*).

2. Tulevikule orienteeritus: „mis edasi?“ küsimuse lisamine tavapärasele ajakirjanduslikele küsimustele (kes?, mis?, kus?, miks?, kuidas?).

3. Kaasatus ja mitmekesisus: rohkemate häälte ja perspektiivide kaasamine uudistesse, et vähendada polariseerumist. Uudistemajad on seda tehnikat kasutanud peamiselt poliitiliste teemade puhul (McIntyre ja Gyldensted, 2018).
4. Julgustamine: teistsuguste küsimuste küsimine selleks, et uurida võimalike vahendite, koostöö, ühisosa või lahenduste kohta. McIntyre ja Gyldensted (2018) toovad välja neli küsimuste tüüpi, mis on inspireeritud pereteraapiast.
 - 1) Lineaarsed (*linear*) küsimused („Detektiiv“): tavapärased uurivad küsimused (kes tegi mida?, kus?, miks?, millal?), mis aitavad tuvastada probleemi faktilisi külgi.
 - 2) Tsirkulaarsed (*circular*) küsimused („Antropoloog“): küsimused, mis aitavad leida faktide taga olevat konteksti. Näiteks: „Kuidas see sind mõjutas?“ ja „Mis on sinu põhjendus ühele või teisele?“.
 - 3) Reflektiivsed (*reflexive*) küsimused („Tulevane teadlane“): küsimused, mis proovivad leida uut perspektiivi ja suunavad intervjuueeritavat mõtlema probleemi lahendusele. Näiteks: „Mis sa arvad, mida usub A kui ta sellises olukorras on?“ või „Kuidas peaks sellele probleemile lähenema?“.
 - 4) Strateegilised (*strategic*) küsimused („Kapten“): suunavad intervjuueeritavat lahenduse poole püüdlema. Näiteks: „Mida peaks tegema?“, „Kas sa teed seda?“, „Millal?“.
5. Rosling: andmete kasutamine uudise selgitamiseks ja konteksti andmiseks auditooriumile. McIntyre ja Gyldensted (2018) kirjutasid, et andmete abil saab teha kindlaks, kas kajastatud teema puhul rääkida edasi- või tagasiminekest.
6. Ühisloome: auditooriumi kaasamine ajakirjandusliku sisu loomesse.

Elemente on konstruktiivsel ajakirjandusel veel, kuid selleks, et nimetada ajakirjandust konstruktiivseks, peab sellesse kaasama positiivse psühholoogia tehnikaid (McIntyre ja Gyldensted, 2017). McIntyre ja Gyldensted (2017) toovad oma artiklis välja veel võimalusi, kuidas konstruktiivset ajakirjandust rakendada.

1. Positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdsem kajastamine.
2. Positiivse emotsiooni esile kutsumine.
3. Kasutades Martin Seligmani välja töötatud PERMA mudelit: positiivne emotsioon (*positive emotion*), kaasatus (*engagement*), head suhted (*good relationships*), tähendus (*meaning*) ja saavutus (*achievement*). Seda tehnikat saab rakendada näiteks lugude ideid genereerides otsides ühisosi, koostöid, saavutusi ja muud, kuid lool peaks olema ühiskondlik tähtsus.

4. Konstruktiivsed intervjuutehnikad. McIntyre ja Gyldensted tõid ka 2017. aastal välja erinevad konstruktiivsed intervjuutehnikad, mis on küll sarnaste nimetustega, kuid seletus on mõneti erinev kui 2018. aastal välja toodud küsimustel. Lineaarsed ja strateegilised küsimused on sarnaste eesmärkidega kui aasta hiljem, kuid ülejäänud küsimused on erinevad. Näiteks arvasid McIntyre ja Gyldensted 2017. aastal, et ajakirjanik käitub reflektiivseid küsimusi küsides kui antropoloog ja tsirkulaarsete küsimuste eesmärk on leida korduvaid mustreid ning reporter on kui teadlane, kelle eesmärk on midagi avastada (McIntyre ja Gyldensted, 2017: 29). See erineb McIntyre'i ja Gyldenstedi 2018. aasta konstruktiivse ajakirjanduse intervjuutehnikatest, kus tsirkulaarsete küsimuste eesmärk on leida faktide taga olevat konteksti ja reflektiivseid küsimusi küsides käitub reporter kui tulevane teadlane (McIntyre ja Gyldensted, 2018). Konstruktiivse ajakirjanduse intervjuutehnikad muutusid mõneti juba aastaga ja seega võib eeldada, et kogu kontseptsioon on pidevas muutumises.

McIntyre uuris (2015) kahte konstruktiivse ajakirjanduse elementi: lahendus ja positiivne emotsioon. McIntyre manipuleeris osalejatele antud lugusid nii, et need kutsuks esile positiivseid emotsioone nagu ühendus, lootus, õnn, rõõm, uhkus ja elevus (McIntyre, 2015).

Gyldensted (2011) uuris magistritöös nelja võimaliku konstruktiivse ajakirjanduse elemendi mõju kohta.

1. Kangelasnarratiiv (*hero narrative*) – kasutada siis, kui loo eesmärk on jutustada vastupidavusest.
2. Kolm ühele suhe (*3-1 positive ratio*) ehk kolm korda rohkem positiivset emotsiooni kui negatiivset.
3. Täendusrikas narratiiv (*meaningful narrative*) – post-traumaatilise kasvu või selle laadse olukorra esile toomine. Tsitaadid võivad näidata post-traumaatilisest kogemusest õppimist. Intervjueerides küsida näiteks: mida sa saaksid teha, et olukorda muuta?
4. Tipu-lõpu reegel (*peak-end rule*) – uudislugu peaks olema konstrueeritud positiivse noodiga loo keskel ja lugu lõppema peategelase positiivse lausega.

Zhang ja Matingwina (2016) võrdlesid konstruktiivse ajakirjanduse kasutamist Ebola kajastamisel Hiina meediaväljaandes China Daily ja BBCs. Konstruktiivseks pidasid nad lugusid, mis kajastasid saavutus-, kangelas- või tähendusrikast narratiivi (Zhang ja Matingwina, 2016: 26-27). Lood, mis

rääkisid saavutusest, tõid esile probleemi ning kajastasid seejärel inimeste teekonda lahenduse leidmiseni (*ibid.*). Kangelasnarratiiv keskendus inimestele, kes ületasid takistusi enda ja ümbritsevate inimeste olude muutmiseks (*ibid.*). Täendusrikas narratiiv kajastas seda, kas inimesed õppisid elumuutvatest probleemidest (*ibid.*).

1.3. Konstrukttiivne ajakirjandus ja uuriv ajakirjandus

Seminaritöös uurisin „Pealtnägija” lugusid ja bakalaureusetöös intervjueerisin sama toimetuse ajakirjanike ning kuna „Pealtnägija” puhul on tegemist uuriva ajakirjanduse saatega, siis on oluline anda ülevaade ka uurivast ajakirjandusest ning võrrelda seda konstruktivse ajakirjandusega.

Lough ja McIntyre'i (2018: 40) artiklis võrdlesid ajakirjanikud lahendusi otsivat ajakirjandust uuriva ajakirjandusega ning seda seetõttu, et neil on samasugune püüd midagi paljastada ja minna teema uurimises sügavuti. Samas ei leidnud ajakirjanikud, et lahendusi otsiv ajakirjandus ja uuriv ajakirjandus oleksid täpselt samasugused, näiteks rääkis mõni sellest kui uuriva ajakirjanduse laiendusest või lissammust uurivas ajakirjanduses (Lough ja McIntyre, 2018). Ajakirjanikud arvasid aga, et probleemiks võib osutada objektiivsus ja konkreetsete lahenduste propageerimine (*ibid.*). Lahendusi otsiv ajakirjandus ei tähenda aga seda, et ajakirjanik ise väidaks, mis on lahendus probleemile (Basic toolkit, i.a). Pigem peaks ajakirjandus kajastama võimalikke lahendusi probleemidele hoolimata sellest, kas need töötavad või mitte (*ibid.*). Ajakirjanikud leidsid uuringus, et probleemi saab lahendada, kui kajastada lugu põhjalikult ja tuua piisavalt tõendeid (Lough ja McIntyre, 2018).

Walth, Dahmen ja Thier (2019) uurisid, milliseid sarnasusi on uurival ajakirjandusel ja lahendusi otsival ajakirjandusel. Teoreetilisest käsitlusest järelalus ja ka uuring kinnitas, et mõlemal lähenemisel on kaks sarnast elementi: sotsiaalse probleemi ja selle põhjuse tuvastamine (Houston, 2009; SJN, 2018 viidatud Walth, Dahmen ja Thier, 2019: 183 kaudu). Uuringus analüüsiti 142 uudislugu, millest 69 olid uurivad ja 73 lahendusi otsivale ajakirjandusele omased ning see proovis välja selgitada, milliseid uuriva ajakirjanduse elemente võib leida lahendusi otsivates lugudes ja vastupidi (Walth, Dahmen ja Thier, 2019). Selgus, et väga palju sarnasusi ei ole, sest mõlema lähenemise puhul tuli vaid üks element rohkem esile ning 18 uurivas loos oli lahendusi otsiva ajakirjanduse element – vastukaja

probleemile tuvastatud ja 50 lahendusi otsivas loos oli uuriva ajakirjanduse element – tuvastatud oht või reaalne kahju (*ibid.*). Ülejäänud elemente oli lugudes vähe (*ibid.*).

Hugo de Burgh (2008: 10) nimetab uurivaks ajakirjanikuks inimest, kelle ülesanne on teada saada tõde ja tuvastada sellest kõrvalekaldumine mistahes meediumis. Uuriv ajakirjandus on võimupositsioonil olevate inimeste õiguslike ja moraalsete rikkumiste järjepidev kajastamine, mis nõuab rohkem aega ja ressursse kui uudisajakirjandus (Stetka ja Örnebring, 2013: 415). Uuriva ajakirjanduse eesmärk on jõuda tõeni seal, kus tõde varjatakse (de Burgh, 2008: 19). Lugude tähendus ületab konkreetse juhtumi asjaolusid (Ettema ja Glasser, 1998: 3). Tõe paljastamine aga võib viia potentsiaalse lahenduskäiguni, mis on üks konstruktiivse ajakirjanduse elemente.

Uurivad lood juhivad tähelepanu sotsiaalsete süsteemide lagunemistele ja häiretele, mida on eiratud või tahtlikult varjatud ning mis põhjustavad ebaõiglust ja nõuavad, et avalikkus ning riigiametnikud sellele reageeriks (Ettema ja Glasser, 1998: 3, 189). Uuriva ajakirjaniku töö õnnestumisel hoiatab see inimesi süsteemide vigadest ja viib selleni, et ametnikud astuvad samme probleemi lahendamise suunas (de Burgh, 2008: 20). Ametnike reageerimine võib viia mõnel juhul lahenduse leidmiseni ja see on sarnane konstruktiivsele ajakirjandusele, mis proovib otsida probleemidele ka lahendusi. Uurivad ajakirjanikud paljastavad tõde avaliku huvi eesmärgil (de Burgh, 2008: 20). Avalik huvi tähendab, et ühiskond oleks ebasoodsamas olukorras, kui ta seda infot ei teaks või saab infost kasu (Nazakat, 2016: 5). Uuriv ajakirjanik pakub infot, kuid konstruktiivne ajakirjanik peaks minema pelgalt info pakkumisest kaugemale, otsima lahendusi või ühisosi, tulevikule orienteeritust või muid konstruktiivse ajakirjanduse elemente. Konstruktiivne ajakirjandus jätkab seal, kus uuriv ajakirjandus pooleli jäi (Constructive Institute, i.a).

Kuigi uuriv ajakirjandus paljastab või juhib tähelepanu seadusest kõrvalekalletele, siis pole see uuriva ajakirjanduse peamine ülesanne. Uuriv ajakirjandus peaks looma empaatilise seose kannatanute ja ülejäänud ühiskonna vahel ning suurendama tolerantsi endast erinevate suhtes, ent kõige parem uuriv ajakirjandus ainult ei aktsepteeri erinevusi, vaid püüab leida ka ühisosa (Ettema ja Glasser, 1998: 189, 200). See on sarnane konstruktiivsele ajakirjandusele, mis proovib vähendada polariseerumist või kasutades PERMA mudelit, leida lugudes ühisosi, saavutusi või muud ühiskonnale olulist.

Nagu tavalise ajakirjanduse puhul, nii on ka uuriva ajakirjanduse oluline osa intervjuu. Uuriv ajakirjandus nõuab selgitust olukorra eest vastutajatelt (Ettema ja Glasser, 1998: 189). Aruandekohustus laseb rääkida küll kannatanutel, aga nõuab ka, et vastaspool kõneleks (Ettema ja Glasser, 1998: 193). Uurivad lood võivad sageli olla rasked ja ka allikate mainet kahjustavad, seepärast on uurivatel ajakirjanikel eriti oluline treenida intervjuerimisoskusi ja valmistada ette, milliseid küsimusi küsida, kuidas neid küsida ja mis järjekorras (Nazakat, 2016: 82). Uuriv intervjuu alustab suurte, üldiste küsimustega ja läheb seejärel detailsemaks ning viimased küsimused on sageli suletud või ka suunavad, näiteks: „Kas sa eirasid seda? Miks?“ (Nazakat, 2016: 92). Selliseid küsimusi küsib ajakirjanik viimasena, sest pärast seda ei pruugi allikas tahta enam küsimustele vastata (*ibid.*). Ka konstruktiivsed intervjuutehnikad võivad sarnaneda uurivale intervjuule. Kui tsirkulaarsete küsimuste eesmärk on leida faktide taga olevat konteksti (McIntyre ja Gyldensted, 2018), siis ka uuriv lugu ei saa piirduda pelgalt faktidega.

Konstruktiivne ja uuriv ajakirjandus sarnanevad omavahel selle poolest, et mõlemad proovivad jõuda tõeni. De Burgh (2008: 16) kirjutab, et uuriv ajakirjanik püüdleb tõe poole, kuid isegi, kui tõde pole olemas – kui võrrelda fakte ja nende endi versioone loost –, siis tahavad ajakirjanikud jõuda täielikuma versioonini tõest. Minevik on kättesaadav ainult jälgede kaudu nagu dokumendid, andmed, mälu ja esemed, aga tõestandard ei saa olla väidete ja päriselt juhtunu kooskõla, vaid olemas olevate jälgede kinnitamine ja seda saab teha ainult raske tööga (Ettema ja Glasser, 1998: 132). Konstruktiivne ajakirjandus tahab jõuda parima võimaliku tõeni, et ärgitada inimesi oma arvamust kujundama (Haagerup, 2015: 127). Tõe kajastamiseks peaks lugudesse kaasama näiteid lahendustest, saavutustest, vastupidavusest ja muust (Gyldensted, 2011).

Uuriv ajakirjandus püüab faktide teada saamiseks minna kaugemale eitamisest ja süüdistustest, mis võimaluse korral viib probleemi ühel või teisel viisil lahendamisele (Spark, 1999: 1). Nii nagu uuriv ajakirjandus võiks liikuda süü eitamisest kaugemale ja jõuda lahenduseni, nii on ka konstruktiivse ajakirjanduse puhul oluline lahendus. Näiteks lahendusi otsiv ajakirjandus pakub välja, et ka ebaõnnestumisi saab edukalt kajastada, uurides, mida oleks teistel ebaõnnestumisest õppida või mida oleks võinud teha teisiti (Basic toolkit, i.a). Seega võiks ka uuriv ajakirjandus välja tuua, kuidas järgmine kord mitte käituda või kuidas võiksid ametkonnad probleemi järgmine kord efektiivsemalt lahendada.

1.4. Konstruktiiivse ajakirjanduse probleemid

Konstruktiiivne ajakirjandus peaks olema osa peavoolu meediapildist ja seda võiks rakendada kõigis ajakirjanduslikes lugudes (McIntyre, 2015: 10). Kontseptsioon jääb vahel siiski segaseks. Konstruktiiivse ajakirjanduse kriitikana on mainitud, et vahel tekitab see veidraid olukordi, näiteks kui proovitakse iga hinna eest lisada loole positiivseid aspekte, näiteks surmanuhtlusest kirjutades (Ott 2017: 287–288, 291 viidatud Meier, 2018: 765 kaudu). Praktikapõhises kirjanduses pole ka alati arusaadav, kas konstruktiiivne ajakirjandus peaks olema uus uudiskriteerium või mõtteviis, et täiendada traditsioonilisi uudiskriteeriume (Haagerup, 2015: 20, 49 viidatud From ja Kristensen, 2018: 716 kaudu). Samas kirjutab Haagerup, et konstruktiiivsed uudised on täiendus sellele, mida ajakirjanikud juba praegu teevad, aga konstruktiiivsus keskendub tulevikule ja paremale homsele (Haagerup, 2015: 71). Ka Bro (2012: 137 viidatud From ja Kristensen 2018: 719 kaudu) on kirjutanud, et konstruktiiivsus võiks olla lisand eksisteerivatele uudisväärtustele.

Peter Bro (2019) tõi oma artiklis „Constructive journalism: Proponents, precedents, and principles“ välja konstruktiiivse ajakirjanduse kontseptuaalse nõrkuse. Bro (2019) arvates liigitavad viimastel aastatel mitmed organisatsioonid ja inimesed, kellel on väga erinev viis, kuidas ajakirjanduse probleemidele läheneda, end konstruktiiivse ajakirjanduse lähenemise alla ning sageli pole selge, kuidas nad üksteisega suhestuvad. Pole arusaadav ka see, milline on konstruktiiivne ajakirjandus tegelikult ja kellel on õigus selle lähenemise üle otsustada (Bro, 2019: 508). Ka eestkõnelejad on seda probleemi tunnistanud. Teadlastel on raskusi konstruktiiivset ajakirjandust mõtestada, seda katsetada ja kasutusele võtta, sest ajakirjandusmaastikul ei kasutata termineid ja tehnikaid järjekindlalt (McIntyre, 2015: 85-86; McIntyre ja Gyldensted, 2017: 30). Lisaks on olnud kahtlusi, kas sellist silti nagu „konstruktiiivne ajakirjandus“ on üldse vaja, sest hea ajakirjandus peaks alati vaatama tulevikku, püüdlema lahenduste, lootuse või rahu poole (Niggemeier 2016; Ott 2017: 288 viidatud Meier, 2018: 765 kaudu).

Bro (2019) võrdles ühtede esimeste konstruktiiivsusest kirjutajate, Ulrik Haagerupi ja Cathrine Gyldenstedti vaateid konstruktiiivsest ajakirjandusest. Bro (2019: 515) leidis, et ajakirjanduse konstruktiiivsel küljel on kaks tähendust. Üks keskendub ajakirjanduse kajastusele eelnevale ja on suunatud sellele, et leida uudiseid, mis on seotud traditsioonilise ajakirjandusega (*ibid.*). Teine keskendub sellele, mis ajakirjandusele järgneb ja kuidas ajakirjandus võiks aidata ühiskonnas muutust

kaasa tuua (*ibid.*). Haagerup keskendub rohkem sellele, kuidas konstruktiivne ajakirjandus saaks lugude valiku ja kajastuste kaudu mõjutada ajakirjandust ennast ning kirjutab sellest, et konstruktiivsus võiks olla uus uudiskriteerium või raamistamisviis (Bro, 2019: 515-516). Gyldensted ei vastandu Haagerupile, kuid rõhub rohkem sellele, milline mõju ajakirjandusel olla võiks ja kuidas ajakirjandus ühiskonda muuta saaks (*ibid.*).

Kuigi varasemad uuringud (Curry ja Hammonds, 2014 viidatud Meier, 2018 kaudu; McIntyre, 2015) näitasid lahendusi otsiva ajakirjanduse ja konstruktiivse ajakirjanduse positiivset mõju auditooriumile, siis 2018. aastal tehtud uuring nii selget mõju ei märganud. Klaus Meier (2018) testis uuringus osalejate peal konstruktiivset ja mittekonstruktiivset uudist ning sarnaselt pikemat olemuslugu. Samamoodi uuris Meier (2018) konstruktiivse raadiouudise ja raadio olemusloo mõju. Lugejad ja kuulajad leidsid, et konstruktiivne uudis ja olemuslugu olid lootusrikkamad ning lahendusele rohkem orienteeritumad ja nad tundsid end ka pärast konstruktiivset uudist ja olemuslugu rõõmsamalt (*ibid.*). Samas ootasid lugejad ja kuulajad uudise puhul probleemi põhjalikumalt kirjeldamist, sest nagu katses järeldus, siis tundsid lugejad ja raadioteksti kuulajad, et konstruktiivsel uudisel on infot puudu (*ibid.*). See võis olla tingitud sellest, et lahenduse lisamisel ei olnud mahu tõttu võimalik probleemi nii põhjalikult kirjeldada (*ibid.*). Pikemal konstruktiivsel raadio- ja trükiolimuslool olid suuremad erinevused sama žanri mittekonstruktiivsete lugudega ja lugejad ei tundnud, et infot oleks niivõrd puudu (*ibid.*). Katses osalejad leidsid ka, et konstruktiivsed lood on vähem kriitilisemad (Meier, 2018).

Seega selgus, et konstruktiivset ajakirjandust sobib rohkem rakendada pikemate ajakirjanduslike vormide puhul (Meier, 2018: 777). Meier jõudis järelduseni, et konstruktiivset ajakirjandust võib rakendada toimetuste strateegiatesse, aga see pole kerge, sest konstruktiivne kajastamine nõuab rohkem ressursse, aega ja ruumi (*ibid.*).

Ajakirjandust peetakse sageli negatiivseks, aga Trussleri ja Soroka (2014) läbi viidud auditooriumiuuring selgitas, et probleem võib olla ka ajakirjanduse tarbijates. Tegijad kasutasid uut strateegiat, kuidas sellist uuringut läbi viia, sest uuringus osalejatele öeldi, et eesmärk on jälgida hoopis nende silmade liikumist (*ibid.*). Silmade liikumise algtaseme teada saamiseks paluti osalistel lugeda veebilehel poliitikauudiseid, ent nad võisid uudised ise valida (*ibid.*). Lisaks vastasid katses osalenud ka küsitlusele, kus neilt uuriti muuhulgas, kas meedia on poliitikute ja poliitika suhtes liiga

negatiivne ja küüniline (*ibid*). Katsest selgus, et osalised valisid lugemiseks rohkem negatiivseid kui positiivseid või neutraalseid uudiseid ja lisaks viitasid tulemused sellele, et sõltumata küsitluses märgitud eelistusele, valivad osalejad tõenäolisemalt negatiivset sisu (Trussler ja Soroka, 2014).

Soovitasin seminaritöös (2020) eestkõnelejalatel tutvustada konstruktiivsust kui elementi või uudiskriteeriumi, mida saab rakendada kõikidesse ajakirjanduslikesse lugudesse, sest sel juhul ei peaks määratlema, kas üks või teine lugu on konstruktiivne või mitte ja kontseptsioonis ei tekiks niivõrd palju segadusi. Lisaks sellele leidsin, et elementides peaks valitsema selgus, sest seminaritöös tekkis ka puhtalt neis küsitavusi ja lisaks tuuakse artiklites välja üpris erinevaid elemente (Reineberg, 2020). Seminaritöös (2020) pakkusin, et kuivõrd konstruktiivse ajakirjanduse üks eesmärk on tasakaalustada negatiivsusele kallutatust (McIntyre ja Gyldensted, 2018: 663), siis võiks see olla üks konstruktiivsuse element ja selle alla võiksid kuuluda näiteks lahendused, positiivse emotsiooni tekitamine, tulevikule orienteeritus ja muu. Elementide alla võiks kuuluda ka kolmanda osapoole kaasamine lugudesse.

1.5. „Pealtnägija“ formaat

ETV uuriv telemagasin „Pealtnägija“ on olnud eetris alates 1999. aasta 29. septembrist ning esimesed saatejuhid olid Vahur Kersna ja Mihkel Kärmas (ERRi arhiiv, 1999). Praegu moodustavad saate toimetuse Mihkel Kärmas, Kristjan Pihl, Taavi Eilat, Dmitri Pastuhhov, Piret Järvis-Milder (Pealtnägija meeskond, i.a) ning Anna Pihli asendab Piia Osula (Anna Pihli asendavad..., 2020). Eesti Rahvusringhäälingu arhiivis (2020) on „Pealtnägijat“ tutvustatud nii: „20 aastat tele-edetabelite tipus püsinud uuriv telesaade avab Eesti elu ja inimesi oma ehedal kujul – uurivad lood, värvikad persoonid ning kohad ja sündmused, mille pealtnägijaks tavaline inimene naljalt ei satu“. „Pealtnägija“ oli Eesti telekanalites aprillikuu vaadatuim saade, millel oli reaalajas keskmiselt 191 000 vaatajat (Teleauditooriumi ülevaade..., 2020).

ERRi arhiivis (i.a) on „Pealtnägija“ paigutatud rubriiki „infotainment“. *Infotainment* on žanrite segu, mis uudiste kajastamisel ühendab endas informatsiooni (*information*) ja meelelahutuse (*entertainment*) (Thussu, 2008: 7). *Infotainment*'i osa „Pealtnägijas“ iseloomustab hästi saadet tutvustavas lauses (ERR arhiiv, i.a) sõnapaarid „uurivad lood“ ja „värvikad persoonid“, mis viitab nii

informatsiooni pakkumisele kui ka meelelahutuslikule poolele. Surette ja Otto (2002: 444) on *infotainment* programmid jaotanud kolmeks: uudised ja uudistemagasiniid (*news and news magazines*), tõsielul põhinevad krimisaated (*reality-based crime shows*) ja meedia poolt kajastatud kohtuprotsessid (*media trials*).

Magasini programmid on Ellise (2000: 113) sõnul segu dokumentaalist ja vestlussaatest. Uudistemagasiniid jätkavad meelelahutuslike väärtuste rakendamist seal, kus päevauudiste programmid pooleli jäid, sest aja- ja ka vormipiirangute tõttu ei saa uudistesaadet ühe loo peale pikalt aega kulutada ja ei suuda meelelahutuslikku konteksti täielikult välja töötada (Surette ja Otto, 2002: 445). Ent saated nagu „60 Minutes“ – millest on ka „Pealtnägija“ eeskuju võtnud (Pealtnägija pressikonverents..., 2002) – saavad pühendada rohkem aega just kõige huvitavamate (näiteks sensatsiooniliste, vägivaldsete, dramaatiliste, skandaalsete) lugude uurivas stiilis kajastamisele (*ibid.*). Uudistemagasiniides saab uudise meelelahutuslikult üles ehitada nii, et selles on süžee, tegelaste areng, kannatanu, vastaspool ja dramaatiline lõpp (Tunnel, 1998 viidatud Surette ja Otto, 2002: 445 kaudu). Magistritöös on Maarja Aeltermann (2011: 15) selgitanud, et magasinid ehk ajakirja tüüpi saade koosneb lõikudest, millest igaüks räägib erinevast teemast inimesest või sündmusest. Telemagasinid struktuur on korduv ja autoriks võib olla üks või terve rühm ajakirjanikke ning uudisloost erineb see sügavuse, uurimuslikkuse ja lõpetatuse poolest (Aeltermann, 2011: 15). „Pealtnägijat“ võib lugeda magasinid tüüpi saateks, sest saate struktuur on ühtne, seda koostab rühm ajakirjanikke ning saade koosneb pikematest lõikudest ehk kolmest iseseisvast loost, millest üldjuhul üks, saate viimane lugu, on positiivsem ja meelelahutuslikum kui teised „Pealtnägija“ lood.

Seminaritöös (2020) analüüsisin „Pealtnägija“ nelja saadet kvalitatiivse sisuanalüüsi abil, ent analüüsid ei pööranud ma tähelepanu lugude pildilisele poolele, mis teleformaadi puhul on oluline aspekt, vaid keskendusin rohkem lugude sisule, allikate valikule ja ajakirjanike tööle lugusid üles ehitades.

2. MEETOD JA VALIM

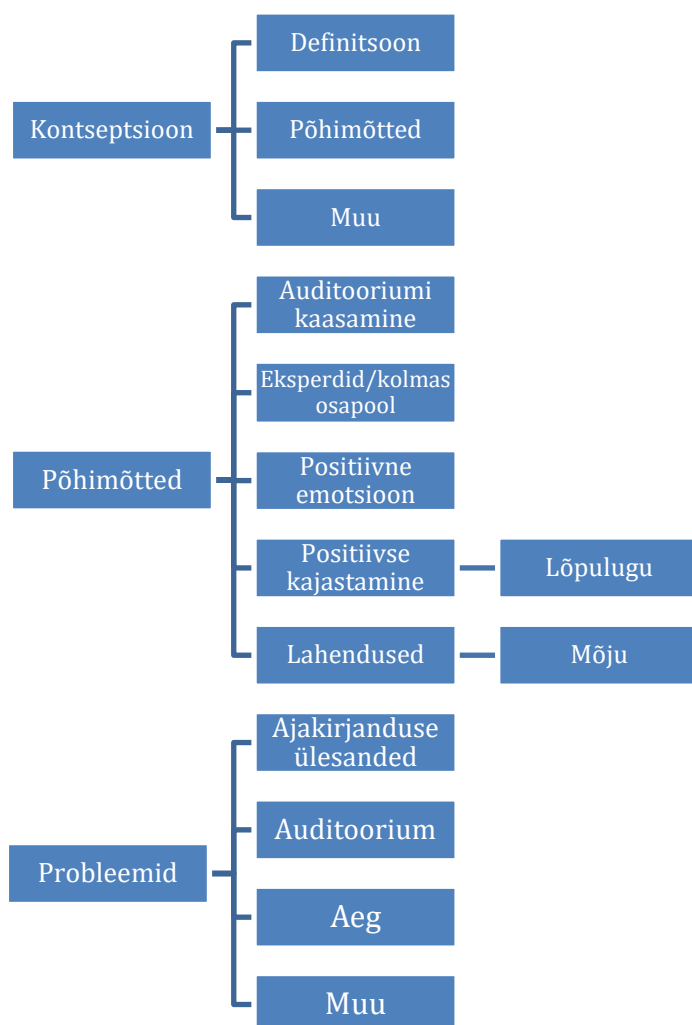
Seminaritöö (Reineberg, 2020) kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemustest lähtuvalt soovisin teha intervjuusid „Pealtnägija” toimetuse ajakirjanikega, kelle lood kuulusid minu seminaritöö valimisse. Seminaritöös uurisin „Pealtnägijat“ eelkõige seetõttu, et saatel on väga suur vaadatavus. Lisaks otsustasin just „Pealtnägija“ kasuks, sest Vikerraadio saates „Meediatund“ (2016) küsis saatejuht Tarmu Tammerk „Pealtnägija“ ajakirjanikult Anna Pihlilt: „Kui palju on võimalik „Pealtnägija“ saates viljeleda konstruktiivset ajakirjandust, mis pakub lahendusi?“ Pihl vastas, et peavad seda kogu aeg silmas ning mõne loo puhul pole see alati võimalik, aga inspireeriv lugu on peaaegu alati saates olemas (ERR, 2016). Seega võisin arvata, et „Pealtnägijast“ leian konstruktiivse ajakirjanduse elemente.

Bakalaureusetöös võtsin ühendust järgmiste ajakirjanikega: Mihkel Kärmas, Taavi Eilat, Piret Järvis-Milder, Anna Pihl, Kristjan Pihl ja Dmitri Pastuhhov. Intervjuude valimi moodustasid neist kõik peale Dmitri Pastuhhovi, kes saadetud e-kirjadele ei vastanud. Viisin intervjuud läbi semistruktureeritud individuaalintervjuu abil eelkõige seetõttu, et semistruktureeritud intervjuu lubab muuta küsimuste järjekorda ja küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik jt, 2014). See esines ka minu intervjuude puhul, lisaks jätsin osa intervjuudes küsimusi ära, sest intervjuueeritavad vastasid nendele juba ise. Individuaalintervjuusid viiakse läbi ühe intervjuueeritavaga, kellel on võimalik privaatset, omas tempos käsitletavaid teemasid arutada (Lepik jt, 2014) ja see on kindlasti ka minu töö puhul oluline, sest eeldasin, et konstruktiivse ajakirjanduse teema on ajakirjanike jaoks uus ja individuaalselt intervjuusid läbi viies saavad ajakirjanikud teemale pikemalt mõelda. Algselt plaanisin intervjuueeritavatega näost näkku kohtuda, ent eriolukorra tõttu ei pidanud ma seda mõistlikuks variantiks, seega viisin intervjuud läbi veebis ja kasutasin platvorme Facebook Messenger ning Skype. Intervjuude transkribeerimisel kasutasin veebipõhise kõnetuvastuse abi (Alumäe, Tilk ja Asadullah, 2018).

Intervjuusid analüüsisin kvalitatiivse sisuanalüüsi deduktiivse ja induktiivse lähenemise kombineerimisel, sest osalt lõin kodeerimisel koodid ise, ent samas lähtusin ka teooriast ning proovisin intervjuudest leida konstruktiivse ajakirjanduse elemente. Jooniselt 1 on näha, kuidas ma

koodid erinevatesse kategooriatesse jagasin ja seeläbi koodipuu moodustasin. Deduktiivne lähenemine võimaldab toetada ja/või laiendada olemasolevat teooriat; ühtlasi aitab see säästa mõnevõrra uurija aega (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Induktiivne lähenemine võimaldab uurijal olla avatud uutele ilmingutele (*ibid.*).

Kodeerimise käigus jaotatakse tekst osadeks ja selle eesmärk on teksti põhjalikult uurida ning mõista (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Kodeerimine algab tekstide mitmekordse läbilugemisega, mille käigus märgitakse ära olulised tekstilõigud ning antakse neile kood (*ibid.*). Töös kasutasin horisontaalset analüüsi, sest analüüsisin kõiki intervjuusid samade koodidega ning koodid lõin samuti kõikide intervjuude põhjal. Intervjuude kodeerimiste tulemused esitan tulemuste peatükis.

Joonis 1 Koodipuu

Intervjuukava jaotasin kolme osasse ja intervjuuküsimused tõin vastavalt intervjuuosadele välja tabelites 2, 3 ja 4. Esimeses osas (tabel 2) uurisin konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtete kohta ja analüüsimisel proovisin teada saada, kas „Pealtnägija” ajakirjanikud peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid. Alustasin laiemate küsimuste ja ei keskendunud kohe alguses konkreetselt konstruktiivse ajakirjanduse elementidele ning läksin tasapisi spetsiifilisemaks.

Teises osas (tabel 3) uurisin konstruktiivse ajakirjanduse kohta üldisemalt ja soovisin teada saada, milline on ajakirjanike arusaam konstruktiivsest ajakirjandusest. Pärast seda, kui ajakirjanikud olid enda arusaama tutvustanud, siis pakkusin ka enda konstruktiivse ajakirjanduse definitsiooni, et saaksime intervjuueeritavaga konstruktiivsest ajakirjandusest samamoodi aru. Esitasin oma definitsiooni alles intervjuu teises osas, sest soovisin, et see ei mõjutaks intervjuu esimest osa. Üldiselt pakkusin intervjuueeritavatele sellise definitsiooni: „Konstruktiivse ajakirjanduse eesmärk üldisemas mõttes on tasakaalustada ajakirjanduse negatiivsusele kallutatust. Selleks pakuvad erinevad autorid välja erinevaid võimalusi. Näiteks lahenduse lisamist probleemi kajastamisel, positiivse emotsiooni esile kutsumist, positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdsemat kajastust loos jne. Öeldakse, et konstruktiivne lugu sisaldab küll probleemi, aga astub sammu kaugemale, et näidata probleemile ka võimalikku lahendust.“ Vahel tõin välja, et kasutatakse positiivse psühholoogia tehnikaid ning osa intervjuude puhul tõin näite konkreetselt väljaandest: „The Guardianis on selline sektsioon nagu „The Upside“ (i.a) ja nad ise kirjutavad, et see on ajakirjandus, mis otsib vastuseid, lahendusi, liikumisi ja algatusi maailma suurimate probleemide lahendamiseks“.

Kolmandas osas (tabel 4) küsisin intervjuueeritavatelt konkreetse loo kohta, millest leidsin seminaritöös rohkem konstruktiivse ajakirjanduse elemente. Kolmanda osa küsimusi ei küsinud ma Kristjan Pihlilt, sest seminaritöö valimisse kuulunud Pihli lugudest ei leidnud ma eriti palju konstruktiivse ajakirjanduse elemente. Jooksvalt küsimused ka muutusid ja täienesid ning osa neist esitan meetodi- ja valimikriitikas, kus toon välja ka probleemsemad küsimused.

Tabel 2 Intervjuukava. Konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtted.

Intervjuuküsimus	Seos tööga	Uurimisküsimus
Kuidas leiata „Pealtnägija“ jaoks lugude teemasid?	Taustinfo, millest selgus, et „Pealtnägija“ saab lugude ideesid ka vaatajatelt.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Mis järgneb teema leidmisele?	Taustinfo	

Kuidas valite loosse allikaid?	Eesmärk oli teada saada, kas peetakse oluliseks kolmanda osapoole/ekspertide kaasamist lugudesse. Seminaritöös leidsin, et see võiks olla konstruktiivse ajakirjanduse element.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Kas teie jaoks on oluline, et loos oleks eksperdid/kolmas osapool?	Lisaküsimuse küsisin siis, kui ajakirjanikud kolmandat osapoolt ise ei maininud.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Milliseid põhimõtteid kasutate „Pealtnägija” lugusid üles ehitades?	Taustinfo	
Kas ajakirjandus kajastab liigselt negatiivseid lugusid?	Konstruktiivse ajakirjanduse eestkõnelejad leiavad, et kajastatakse liigselt negatiivset. Eesmärk oli teada saada, kas „Pealtnägija“ tegijad ka seda arvavad.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Mil määral on teie jaoks oluline, et ajakirjandus kajastaks ühiskonnas ka positiivset?	Konstruktiivse ajakirjanduse puhul on oluline ka positiivse kajastamine. Küsimus aitas aru saada, kas ka ajakirjanikud arvavad, et see on oluline.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Milline on „Pealtnägija“ lõpulugude eesmärk?	Üldiselt lisaküsimus eelmisele, sest eelmise küsimuse puhul tõid autorid välja lõpulugu. Seminaritöös leidsin lõpulugudest enim konstruktiivseid elemente. Eesmärk oli teada saada, kas elemendid olid lugudes teadlikult.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Mil määral leiate, et ajakirjandus peaks kutsuma vaatajas-lugejas-kuulajas esile ka positiivset emotsiooni?	Konstruktiivse ajakirjanduse üks element on positiivse emotsiooni esile kutsumine. Eesmärk oli aru saada, kas ajakirjanikud seda oluliseks peavad.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Kuivõrd leiate, et ajakirjandus võiks pelgalt konflikti kajastamisest astuda sammu edasi näiteks potentsiaalse lahenduse poole?	Konstruktiivse ajakirjanduse üks element on lahendustele orienteeritus. Eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanikud peavad lahendusi oluliseks.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Kui palju võtate arvesse seda, et oma lugudega jõuaksite ka lahenduseni?	Eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanikud ise ka seda oma töös arvestavad.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Mil määral leiate, et intervjuu käigus võiks ajakirjanik suunata intervjuueeritavat mõtlema probleemi lahendusele?	Konstruktiivse ajakirjanduse üks element on konstruktiivsed intervjuutehnikad. Reflektiivsete küsimuste eesmärk on suunata intervjuueeritavat mõtlema probleemi lahendusele.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?

Tabel 3 Intervjuukava. Konstruktiivne ajakirjandus üldisemalt.

Intervjuuküsimus	Seos tööga	Uurimisküsimus
Kuidas saate terminist „konstruktiivne ajakirjandus“ aru?	Eesmärk oli teada saada, milline on ajakirjanike arusaam konstruktiivsest ajakirjandusest.	Kuidas mõistavad „Pealtnägija” ajakirjanikud konstruktiivset ajakirjandust?
Kas leiate, et ajakirjandus peaks olema konstruktiivsem? Miks (mitte)?	Eesmärk oli teada saada, milline on ajakirjanike arusaam konstruktiivsest ajakirjandusest ja eesti ajakirjandusmaastikust.	Kuidas mõistavad „Pealtnägija” ajakirjanikud konstruktiivset ajakirjandust? Milliseid konstruktiivse ajakirjanduse praktilisi probleeme tuleb välja intervjuudest praktikutega?

Kas rakendate oma töös teadlikult mõnda konstruktiivsele ajakirjandusele olulist põhimõtet?	Eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanikud kasutavad konstruktiivset ajakirjandust teadlikult.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente? Milliseid konstruktiivse ajakirjanduse praktilisi probleeme tuleb välja intervjuudest praktikutega?
Mil määral leiate, et konstruktiivsust võiks rakendada ka raskete uurivate teemade puhul?	Seminaritöös leidsin konstruktiivsust lõpulangust. Küsimuse eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanikud leiavad, et konstruktiivsust saab rakendada uurivate teemade puhul.	Kuidas mõistavad „Pealtnägija“ ajakirjanikud konstruktiivset ajakirjandust?

Tabel 4 Intervjuukava. Konstruktiivsus konkreetse loo puhul.

Intervjuuküsimus	Seos tööga	Uurimisküsimus
Kuidas te selle loo tegemiseni jõudsite?	Taustinfo	
Milline oli loo tegemise protsess?	Taustinfo	
Miks otsustasite seda „Pealtnägijas“ kajastada? Mis oli selle loo eesmärk?	Eesmärk oli teada saada, kas loo eesmärk oli konstruktiivne.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Eilatile: Miks kajastasite „Pealtnägijas“ kogu Jane Paberiti teekonda?	Leidsin loost saavutusnarratiivi elemendi. Küsimuse eesmärk oli teada saada, kas konstruktiivne element oli loos teadlikult.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Eilatile: Millise eesmärgiga kaasasite loosse meditsiinieetika õppejõu Aime Keisi?	Loos oli kolmas osapool/ekspert, kes pakkus välja võimaliku lahenduse probleemile. Küsimuse eesmärk oli teada saada, miks ekspert loosse kaasatud oli.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Eilatile: Mil määral otsisite loos lahendust probleemile, et Eestis assisteeritud enesetapu võimalust pole?	Leidsin, et lugu pakub välja võimaliku lahenduse probleemile. Küsimuse eesmärk oli teada saada, kas lahendus pakuti teadlikult välja.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Järvis-Milderile: Mil määral soovisite looga kajastada positiivseid aspekte rohkem kui negatiivseid?	Leidsin, et lugu kajastab rohkem positiivseid kui negatiivseid aspekte. Küsimuse eesmärk oli teada saada, kas see oli teadlik.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Järvis-Milderile: Kuivõrd soovisite looga vaatajais positiivset emotsiooni esile kutsuda?	Leidsin, et lugu kutsub esile positiivset emotsiooni. Eesmärk oli aru saada, kas see oli ajakirjaniku teadlik valik.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Anna Pihlile: Mil määral soovisite looga positiivseid ja negatiivseid aspekte võrdsemalt kajastada?	Leidsin, et lugu kajastab positiivseid ja negatiivseid aspekte võrdsemalt. Eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanik tegi seda teadlikult.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Anna Pihlile: Kuivõrd oli loo eesmärk kutsuda vaatajais esile positiivset emotsiooni?	Leidsin, et lugu kutsub esile positiivset emotsiooni. Eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanik tegi seda teadlikult.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?
Kärmasele: Kuivõrd oli loo eesmärk tekitada vaatajais positiivset emotsiooni?	Leidsin, et lugu kutsub esile positiivset emotsiooni. Eesmärk oli aru saada, kas ajakirjanik tegi seda teadlikult.	Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?

<p>Kärmasele: Mil määral mõtlesite sellele, et lugu kajastaks võrdsemalt positiivseid ja negatiivseid aspekte?</p>	<p>Leidsin, et lugu kajastab positiivseid ja negatiivseid aspekte võrdsemalt. Eesmärk oli teada saada, kas ajakirjanik tegi seda teadlikult.</p>	<p>Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?</p>
<p>Kas see lugu erineb tavapärastest „Pealtnägija“ lugudest?</p>	<p>Eesmärk oli aru saada, kas konstruktiivsete elementidega lõpulood erinevad autorite meelest teistest lugudest.</p>	

3. TULEMUSED

Peatükis annan ülevaate intervjuude tulemustest. Tulemused on struktureeritud nelja alapeatükki. Esmalt kirjutan sellest, kuidas näevad intervjueeritavad konstruktiivset ajakirjandust, teises alapeatükis analüüsin seda, milliseid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid „Pealtnägija” toimetuse oma töös rakendab. Kolmandas alapeatükis kirjutan seminaritöös analüüsitud lugudest ja neljandas alapeatükis konstruktiivse ajakirjanduse probleemidest.

3.1. Konstruktiivne ajakirjandus definitsioonina

Kui palusin ajakirjanikel konstruktiivset ajakirjandust defineerida selleks, et mõista, kuivõrd kursis nad termini ja lähenemisega on, siis kasutasid kõik sõna lahendus, mis on konstruktiivse ajakirjanduse üks põhimõtetest. Mitmed ajakirjanikud ütlesid ka, et on terminiga vähe kokku puutunud. Osa toimetuse liikmeid iseloomustas konstruktiivset ajakirjandust ka sellega, et see pole pelgalt konflikti või halva esile toomine, vaid ka sellele lahenduse otsimine. Iseloomustamiseks toodi välja fraase: „lahendusele orienteeritud ajakirjandus”, „kuidas saaks paremini”, „püüab jõuda lahenduseni”. Taavi Eilat tõi defineerimisel välja ka analüüsi aspekti.

Taavi Eilat (edaspidi TE): „See ei ole see, et elu on halb ja kole, vaid et tõesti, kuidas see halb ja kole ära lahendada, kuidas see halb ja kole positiivse pöörde saaks ja et miks need asjad on niimoodi läinud, et analüüsiv osa on kindlasti see oluline aspekt, ma arvan, selle termini juures.”

Lisaks selgitasid mõned toimetuse liikmed intervjuu käigus konstruktiivset ajakirjandust veel täpsemalt ja tõid välja aspekte, mida konstruktiivse ajakirjanduse puhul võiks veel silmas pidada. Näiteks Anna Pihl arvas, et pikkades lugudes on konstruktiivsust kergem rakendada kui uudistes. Pihl tõi lahenduste puhul välja, et neid on keerulisem pakkuda uudistes, sest lood on lühikesed.

Anna Pihl (edaspidi AP): „Samas, olles realistlik, siis uudistes on seda palju keerulisem teha, et kui sul on lugu maksimum kaks minutit pikk, siis sa ei jõua paratamatult eriti lahendusi pakkuda, heal juhul sa jõuad selle probleemi väga lihtsustatud kujul ära selgitada.”

Eilat ütles seoses Jane Paberiti looga, kus lahendus tuli tema meelest hilisemas kajastuses, et konstruktiivsust ei saa vaadata ainult ühe loo põhiselt ja analüüsima peaks kogu meediapilti. Mihkel Kärmas tõi sarnast asja välja ajakirjanduse negatiivsusega seoses, et tuleks analüüsida laiemat pilti.

Mihkel Kärmas: „Ärge vaadake „Pealtnägija” ühte lugu, vaid vaadake tervet saadet, seal me vägisi toome positiivsust sisse. Ärge vaadake ainult „AK-d” või „Esimest stuudiot”, vaadake kogu ETV programmi ja seal on väga palju positiivset.”

Uurisin toimetuse liikmetelt ka seda, kas nad rakendavad teadlikult oma töös mõnda konstruktiivset ajakirjanduse põhimõtet. Enamik toimetuse liikmeid leidis, et nad konstruktiivset ajakirjandust teadlikult ei praktiseeri. Samas arvati, et nad siiski mingeid aspekte sellest alateadlikult või automaatselt juba kasutavad. Piret Järvis-Milder arvas, et tema lugudest võib tulla välja see, et ta püüab positiivse lõpumoraalini jõuda. Eilat mainis lahenduse otsimist iga teema puhul, kuigi alati ei pruugi see tema arvates loosse sisse saada või mahtuda. Anna Pihl arvas, et automaatselt toimetuse põhimõtetest lähtuvalt mõtleavad nad, mis on loo moraal, mis saab edasi ja lisas ka seda, et kajastavad lugude positiivseid arenguid Facebookis. Kärmas arvas, et toimetuse ei mõtle sellistes kategooriates, ent ütles, et nad on ikkagi läbi kajastuse ja mõnikord ka kriitika orienteeritud lahendusele. Kristjan Pihl mainis, et pole terminiga väga hästi kursis, ent eeldades, et teab, mis see on, siis praktiseerib ta seda.

Kristjan Pihl (edaspidi KP): „Üks neist võtetest, mida ma kasutan, on see just nimelt, et ma küsin endalt ja oma allikatelt, et kuidas me jõuame keskpõrandale kokku või kuidas me selle probleemi ära lahendame ja sellest küsimusest tõukuvalt saavad olema tehtud ka kõik teised otsused: kes on need allikad, milliseid küsimusi ma neilt küsin.”

Küsisin ajakirjanikelt konstruktiivsuse rakendamise kohta raskemate uurivate teemade puhul, sest seminaritöös (Reineberg, 2020) leidsin konstruktiivseid elemente enim lõpulugudest. Eilat arvas, et konstruktiivsuse rakendamine on raskete teemade puhul isegi olulisem kui pehmete lugude puhul, aga tema sõnul seda ka tehakse paljudes lugudes. Anna Pihl arvas, et seda võiks proovida, aga mõnikord on see ka keeruline. Järvis-Milder leidis, et „Pealtnägija“ ilmselt seda teebki, sest püüdlus lugude

tegemise juures on jõuda lahenduseni ja lugusid ei tehta selleks, et näidata, kuidas inimesed on tülis. Kristjan Pihl arvas ka, et „Pealtnägija“ teeb seda kogu aeg ja leidis, et „Pealtnägija“ on konstruktiivne ajakirjandus.

KP: „Ma arvan, et ilma valehäbita võib öelda, et „Pealtnägija“ on konstruktiivne ajakirjandus ja me mõtleme sellele. Ma julgen rääkida ka teiste kolleegide nimel, nähes seda, kuidas meie koosolekud välja näevad. /-/- Väga sageli on mingite teemadega nii, et teema on huvitav, kindlasti oluline, aga mis me teha saame, milles see probleem seisneb, milles lahendus seisab ja miks ei ole seni lahenduseni jõutud.“

Kokkuvõtvalt tõid ajakirjanikud konstruktiivse ajakirjanduse defineerimisel välja lahenduste aspekti ja kuigi mitmed toimetuse liikmed arvasid, et pole kontseptsiooniga kursis, siis rakendavad nad oma töös siiski näiteks konstruktiivse ajakirjanduse püüdlust jõuda lahendusteni.

3.2. Konstruktiivse ajakirjandus põhimõtted „Pealtnägija” toimetuses

Küsisin intervjuudes küsimusi konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtete kohta. Vastustest lähtuvalt analüüsin, kas ajakirjanikud rakendavad oma töös teoorias pakutud konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid.

Intervjuudest selgus, et ajakirjanikud peavad oluliseks tegelikult mitmeid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid. See tuleneb ühelt poolt ka „Pealtnägija” olemusest. Küsisin toimetuse liikmetelt, kuidas nad leiavad saate jaoks lugude teemasid. Kõik ajakirjanikud tõid välja, et üks osa teemasid tuleb saate vaatajatelt. Kärmas tõi välja, et „Pealtnägija” on alati olnud inimeste muresid lahendav ja reaktiivne ning seepärast on natuke rohkem selliseid lugusid, mis sünnivad konkreetset inimeste pöördumistest. Kärmas viitas ka sellele, et kui loos on umbsõlm, siis kutsuvad nad sageli loo lõpus üles inimesi oma ideid pakkuma. Anna Pihl ütles, et inimesed vahel loodavad liiga palju sellele, et „Pealtnägijal” on legitiimne või regulatiivne jõud olukordade lahendamisel.

AP: „Inimesed võib-olla tõesti, kui nii võtta, siis isegi loodavad, et „Pealtnägija“ on kõikvõimas, et kui kohus ei aidanud, siis „Pealtnägija” ikka aitab.”

Soovisin teada saada, kuidas valivad ajakirjanikud loosse allikaid ja seminaritöö tulemustest lähtuvalt küsisin tavaliselt ka lisaküsimuse, kus uurisin, kas nad peavad oluliseks seda, et loos oleks ka kolmas osapool või eksperdid. Üldiselt leidsid ajakirjanikud, et see on oluline, ent osa ajakirjanikke leidis, et see pole alati võimalik. Anna Pihl arvas, et see oleneb loost ja nad püüavad leida eksperte, aga mõne teema puhul selliseid inimesi pole, sest loo teemat silmas pidades pole võimalik sellist spetsialisti leida, ja mõne teema puhul ei taha ekspert tulla rääkima. Anna Pihl arvas siiski, et on oluline näidata kõrvalt, mida keegi arvab, et asi pole ainult must ja valge, vaid on pooltoone ka. Kärmas arvas, et ekspertide kaasamist tuleb aeg-ajalt ette, aga see pole norm ning nagu Anna Pihl, arvas Kärmas, et eksperdid ei taha ennast üldjuhul sellistesse asjadesse segada ja oluline on ka vaatajate aega kokku hoida. Eilat arvas, et nad otsivad üldistust konfliktilugudesse, ent kolmas osapool pole vahekohtunik.

TE: „Pigem küll ma ütleks, et me ikkagi sellist üldistustasandit otsime alati nendesse lugudesse tõesti, kui on selline üks ütleb üht ja teine teist. Mitte, et see nüüd oleks vahekohtunik, aga võib-olla ta annab sinna hoopiski selle dimensiooni, et täpselt samasuguseid probleeme ei ole mitte ainult neil kahel inimesel, vaid on veel sajakümnel.“

Kristjan Pihl leidis, et ajakirjandus ei saa olla see, kes otsustab, kellel on õigus ning publik saab mingi maani ise otsustada, aga teatud teemade puhul on keeruline teha põhjalikke järeldusi ja siis tulevad eksperdid mängu. Järvis-Milder ütles, et probleemloos on enamasti ka erapooletu ekspert kõrval, kes probleemi eemalt näeks ja oskaks analüüsida või on muud moodi teemaga seotud.

Ajakirjanduse negatiivsuse kohta küsides sain ma erinevaid vastuseid. Osa ajakirjanikke leidis, et negatiivse kajastamine on paratamatu. Kristjan Pihl arvas, et kahjuks on väga vähe häid asju, mis vajaks uuriva ajakirjanduse sekkumist ja negatiivsust on rohkem, sest ajakirjandus peab valvekoerana täitma ka lahenduste leidja rolli, aga tasakaalu otsimine on kindlasti samuti oluline. Ka Anna Pihl leidis, et maailmas lihtsalt juhtub palju negatiivseid asju. Eilat leidis, et negatiivsust ei ole liiga palju, sest selle kõrval on tegelikult ka palju positiivset ja analüüsivat. Kärmas tõi välja, et uudis on midagi normivälist.

MK: „Mitte keegi ei kirjuta, et täna tõusis õhku miljon lennukit ja jõudis ilma eriliste sündmusteta oma sihtkohta õnnelikult. Kirjutatakse ikkagi, et see üks lennuk miljonist kukkus alla ja selles ei ole mitte midagi pistmist sellega, et ajakirjanikud on kurjad või nad tahaksid kuidagi inimeste negatiivset energiat endasse imeda, see on lihtsalt aegade algusest saati inimeste sisse kodeeritud.”

Positiivse kajastamine oli enamike jaoks oluline ja nii selle, kui eelmise küsimuse puhul toodi välja seda, et „Pealtnägija” lõpulugu on positiivne. Järvis-Milder ütles, et talle meeldiks küll, kui keskendutakse rohkem headele asjadele ka ja tema sõnul on see „Pealtnägija” tegijatele oluline, et alati saade lõppeks pigem positiivsel noodil. Anna Pihl arvas, et see võib olla „Pealtnägija“ edu võti, sest vaid negatiivset kajastades ei jaksaks inimesed „Pealtnägijat” vaadata.

AP: „Kui me ainult pakuks väga masendavat, siis inimesed ei jaksaks seda vaadata, selle tõttu meie mõju väheneks, sest inimesed lihtsalt paneksid televiisori kinni, sellepärast meil on see nagu suhteliselt tasakaalus, et ikkagi põhimõtteliselt peaaegu alati on üks selline kergem positiivne lugu lõpus.”

Ka Kärmas arvas nii ja ütles, et vaataja hoidmiseks peab olema „näpuotsaga pahandust, aga ka positiivset”. Kärmas leidis ka, et kui nad alustasid, siis oli selline formaat pigem tunnetuslik, kuid aastate jooksul on läbi katsetatud, et kasvõi tegijate vaimse tervise jaoks püüavad nad leida negatiivse kõrval ka positiivset. Anna Pihl leidis ka, et lõpulugudega tahavad nad televaatajatele midagi pakkuda, aga samas on lõpulugude tegemine ka tegijate enda jaoks vahelduseks raskete uurivate või konfliktsete lugude kõrval. Ta selgitas, et tegelikult ka ajakirjanikud elavad raskeid lugusid läbi. Kristjan Pihl leidis, et lõpulugude eesmärk on inimesi inspireerida ja tekitada tunne, et elu läheb edasi. Tema arvates on just „Pealtnägijal“ kui avalik-õiguslikul telesaatel oluline roll tuua esile ka positiivseid külgi elus ning vaid negatiivsest rääkimine võib ühiskonna tervisele halvasti mõjuda.

KP: „See kõlab hästi suureliselt, aga kui me nädalast nädalasse räägiks sellest, kui hirmus koht on maailm, ma arvan, et arvestades mitu saadet meil aastas on, et see pikapeale võib ühiskonna tervisele oma jälje jätta.”

Järvis-Milder ütles intervjuus, et tema roll saates ongi sageli vastutada positiivsemate lugude leidmise eest. Ta arvas, et lõpuloos eesmärk on sisestada inimestele, et kõik ei ole halvasti ja maailmas juhtub kõige hullu kõrval ka häid asju. Eilati sõnul on positiivse kajastamine väga oluline – „et me ei näita ainult musta, vaid näitame ka valget”, – ta ütles, et saade on üles ehitatud nii, et alguses on probleemne või tõsisem lugu ja lõpus positiivsem lugu, et inimene paneks televiisori kinni naerunäo mitte murekortsuga.

Positiivse emotsiooni esile kutsumine oli osa ajakirjanike jaoks oluline, aga osa leidis selles ka probleeme, mida kirjeldan täpsemalt viimases alapeatükis, kus kirjutan lahti konstruktiivse ajakirjanduse probleemid. Eilat, Anna Pihl ja Järvis-Milder leidsid, et ajakirjandus võiks positiivset emotsiooni esile kutsuda. Järvis-Milder tõi välja seda, et küsimus on see, kas positiivset emotsiooni peaks esile kutsuma kollane ajakirjandus, mille pakutav informatsioon ei pruugi alati olla vajalik, või on positiivne informatsioon kvaliteetne. Tema hinnangul on kvaliteetset positiivset ajakirjandust võimalik teha ja see on hädavajalik. Kärmas ja Kristjan Pihl tõi välja, et positiivse emotsiooni tekitamine ei ole ajakirjanduse ülesanne.

Nagu ilmnes juba eelmisest alapeatükist, kus ajakirjanikud tõi välja, milliseid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid nad automaatselt juba rakendavad, siis selgus ka ülejäänud intervjuust, et ajakirjanikud peavad oluliseks lahendusi. Kristjan Pihl tõi välja, et leiab „Pealtnägija” jaoks lugude teemasid nii, kui näeb või kuuleb, et kuskil on probleem ja see probleem on ka selline, millel võiks olla lahendus. Pihl ütles, et sõidavad võttee bussiga välja siis, kui näevad, et lahendus on võimalik, aga võib-olla tähelepanu osutamine ja õigetele küsimustele tähelepanu juhtimine võib selle lahenduse tuua.

KP: „Ma arvan küll, et lihtsalt käia mööda Eestit ja näidata, et kus miski valesti on, ei ole ajakirjanduse funktsioon, et ajakirjanduse funktsioon on ikkagi olla lahendustele orienteeritud, iseküsimus, kas see on nii lihtne.”

Kärmase sõnul ei ole lahendus eesmärk omaette, kui see on võimalik ja kui lahendus tuleb, siis on see hästi, ent nende eesmärk on, et saade tooks kaasa muudatusi ja sellel oleks mõju. Mõju olulisust võib välja lugeda ka teiste toimetuse liikmete vastustest. Järvis-Milder arvas, et lahenduse leidmine pole

ilmselt alati võimalik, aga kui juba võtta teema ette, kus on ilmselgelt probleem, siis ta igal juhul tahaks loota, et selle avalikkuse ette toomine astub vähemalt sammu lähemale lahenduse leidmisele. Eilati sõnul pole sellega probleemi, et ajakirjandus ei tahaks lahendust pakkuda ja sageli võib loole järgneda areng, mis ei tule loo käigus, aga järellainena saab probleem lahendatud ja siis tõstavad nad seda esile näiteks ERRi uudisteportaalil või nende enda koduleheküljel. Anna Pihl arvas, et toimetuse töös on oluline see, mis on loo ühiskondlik suurem mõte ja kui nad konkreetse loo puhul saavad „Pealtnägijas” kajastada probleemi, siis loodavad nad alati, et äkki keegi teine õpib sellest ja sarnast asja rohkem ei juhtu.

Intervjuudest ilmnes, et „Pealtnägija” ajakirjanikud praktiseerivad oma töös mõningaid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid. Näiteks tuli välja, et saate olemusest lähtuvalt arvestab toimetus oma auditooriumiga ja osa teemasid tulebki saate vaatajatelt, seega on tegu konstruktiivse ajakirjanduse elemendiga „ühisloome“. Ajakirjanikud tõid välja ka „Pealtnägija” lõpulo, mis on sageli positiivne, ning üldiselt peeti oluliseks ekspertide kaasamist, ent samas leiti ka, et see pole alati võimalik. Positiivse emotsiooni tekitamine oli osa ajakirjanike jaoks oluline, aga leiti ka, et see pole ajakirjanduse ülesanne. Lisaks ilmnes, et ajakirjanikud peavad oluliseks lahendusi ja saate mõju.

3.3. Konstruktiivsus „Pealtnägija” lugudes – sisuanalüüs ja intervjuud.

Seminaritöös (2020) viisin läbi kvalitatiivse sisuanalüüsi, milles analüüsisin „Pealtnägija” 2018/2019 hooaja nelja saadet konstruktiivse ajakirjanduse elementide kaudu. Valimi moodustasid saated 692, 698, 707 ja 712.

Seminaritöös (2020) leidsin igast „Pealtnägija” loost kasvõi ühe konstruktiivse ajakirjanduse elemendi ja peamiselt oli selleks tsirkulaarne küsimusetüüp. Tsirkulaarsete küsimuste eesmärk on tuvastada faktide taga olevat konteksti (McIntyre ja Gyldensted, 2018). Ent see võib olla tavapärane küsimuse eesmärk ka uurivas ajakirjanduses, mispärast on keeruline väita, et pelgalt tsirkulaarse küsimuse esinemine muudab terve loo konstruktiivseks (Reineberg, 2020). Viies loos olid positiivsed ja negatiivsed aspektid võrdsemas seisus. Positiivse emotsiooni esile kutsumist, kolm ühele positiivse ja negatiivse emotsiooni suhet, saavutusnarratiivi, lahendusi ja kangelasnarratiivi leidsin kolmest loost; kahest loost tuvastasin polariseerumise vähendamist ning ühest loost tulevikule orienteeritust

(Reineberg, 2020). Seminaritöös (2020) leidsin lugudest küll konstruktiivse ajakirjanduse elemente, aga samas kahtlesin tihti, kas ühte või teist elementi saab loo puhul kirja panna ja lõplikult ei suutnud ma väita, kas lugu muutus elementide olemasolu tõttu konstruktiivseks ajakirjanduseks või mitte.

Bakalaureusetöös läbi viidud intervjuudes küsisin ajakirjanikelt lugude kohta, milles oli rohkem konstruktiivse ajakirjanduse elemente. Selle eesmärk oli teada saada, kas konstruktiivseid elemente on ajakirjanikud rakendanud lugudesse teadlikult või juhuslikult.

Lugudest oli kõige rohkem konstruktiivseid elemente Taavi Eilati Jane Paberiti ja abistatud enesetapu loos, mis oli 707. saate teine lugu. Sellest leidsin seitse konstruktiivse ajakirjanduse elementi: lahendused, tulevikule orienteeritus, konstruktiivsed intervjuutehnikad, kangelasnarratiiv, positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdsem kajastus, saavutusnarratiiv, polariseerumise vähendamine (Reineberg, 2020). Eilati sõnul otsustati seda lugu kajastada, sest see on erakordne ja vastab uudisväärtuste kriteeriumitele mitmes aspektis ja kuna teemasse suhtutakse Eestis võib-olla teistmoodi kui näiteks Šveitsis, siis ka sellepärast, et seda natuke kõneaineks tõsta. Šveitsis on abistatud enesetapp lubatud ja seal sooritas selle ka Jane Paberit.

Lugesin analüüsis saavutusnarratiiviks selle, et „Pealtnägija” kajastab Paberiti kogu teekonda põhimõtteliselt haiguse algstaadiumist kuni Šveitsi minekuni, mis ei juhtu küll analüüsitud loos, vaid hilisemates „Pealtnägija” lugudes samal teemal (Reineberg, 2020). Eilat ütles, et nad kajastasid „Pealtnägijas” Paberiti tervet teekonda, sest kui üks teema töösse võtta, siis tasub seda jälgida pikemas ajas, sest see annab loo sisulisemalt kätte. Tema sõnul oli ka näha, et see läheb inimestele korda ja pärast esimest lugu nägid nad, et sellel oli väga palju vaatajaid, toetust ja ka väga palju kriitikat, aga mitte loo enda, vaid abistatud enesetapu teema kohta.

TE: „*Selle loo kõige suurem tunnustus on see, et ei räägitud sellest loost kui sellisest – loo struktuurist või ajakirjaniku tegevusest – vaid räägiti sellest sisulisest probleemist või siis sellest teost kui sellisest.*”

Loos oli eksperdina kaasatud Tartu Ülikooli meditsiinieetika õppejõud Aime Keis, kes pakkus loos ka võimaliku lahenduse välja. Eilati sõnul kaasati ekspert selleks, et ta kirjeldaks, mida on Eestis selles

vallas tehtud ja milline on Eesti meditsiinieksperptide arvamus abistatud enesetapust. Nagu varem viitasin, siis arvas Eilat, et konstruktiivset ajakirjandust ei saa võib-olla alati vaadata ainult loopõhiselt. Küsimusele „mil määral otsisite loos lahendust probleemile, et Eestis assisteeritud enesetapu võimalust pole” vastas Eilat, et otsisid, aga mitte niivõrd esimeses loos, kus meditsiinieetika õppejõud analüüsis ja kirjeldas olukorda lisaks Janele, aga lahendus tuli järelkajastuses ja mitte ainult „Pealtnägija” lugudes.

TE: „Ma arvan, et tegelikult see lahenduse osa tuli hilisemates kajastustes nii meie enda lugudes kui ka kõikides teistes olgu need Õhtulehed, Ekspressid, kes siin tegid ka neid lugusid järgemööda juurde, „Suud puhtaks“ saade, mis oli väga hea ja sisuline ja sellel samal teemal.”

Mihkel Kärmas võitlusemunga Dina Dayali loost, mis oli 692. saate lõpulugu, leidsin kuus elementi: positiivne emotsioon, kajastab võrdsemalt positiivseid ja negatiivseid aspekte, võib olla ka 3-1 positiivse-negatiivse suhe, vähendab polariseerumist, saavutusnarratiiv ning tsirkulaarsed küsimused (Reineberg, 2020). Positiivse emotsiooni tekitamise kohta ütles Kärmas, et põhiline eesmärk ei saa olla inimeste tundeelu juhtimine ja „Pealtnägija” tegeleb eelkõige loo kajastamisega.

MK: „Me ikkagi nagu eeskätt kajastame. Antud hetkel oli see lahtihüppe koht ikkagi see, et ta on sellise väga eksootilise distsipliini teadaolevalt vist ainus või üks väheseid munkasid eesti soost ja kui sinna lisandub veel, et see näeb efektne välja ja võib-olla mõnedel inimestel tekitab hea tunde, siis palun väga. ”

Kärmas sõnul oli ka hulk inimesi, kellele see lugu ei meeldinud üldse ja päriselus peab arvestama, et pärast igat saadet ütleb keegi, et see oli maailma kõige halvem saade ja pärast igat saadet ütleb ka keegi, et just sellist asja ma ootasin.

MK: „See, et midagi kõigile meeldib ja kõik millestki ühtemoodi aru saavad ja veel positiivseid tundeid tekitavad, unusta ära.”

Positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdse kajastuse puhul järeldus Kärmas intervjuust, et see polnud eesmärk. Kärmas ütles, et see on iga ajakirjaniku võimete piires, mis ta oskab välja uurida või

küsida esinejalt, aga pole nii, et nad teevad tabeli, kus on kirjas paha asi tema elust ja seal vastas hea asi. Samuti ei pruugi head ja halvad asjad kõigil inimestel samasugused olla.

Anna Pihli loost esimesest eestlasest Antarktika polaarekspeditsiooni juhust, mis oli 712. saate lõpulugu, leidsin viis konstruktiivse ajakirjanduse elementi: positiivse ja negatiivse võrdsem kajastamine, 3-1 positiivse-negatiivse suhe, positiivse emotsiooni esilekutsumine, tsirkulaarsed küsimused ja kangelasnarratiiv (Reineberg, 2020). Pihl ütles, et talle tundus lugu „nii inspireeriv ja äge ja teised arvasid samamoodi”. Pihli sõnul sünnivadki lõpulood nii, et keegi vaimustub või leiab huvitava tegelase. Positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdsema kajastuse kohta arvas Pihl, et selle loo puhul pigem on kogu toon positiivne, aga kuna Antarktikas olemine on keeruline, siis pidi ta polaarekspeditsiooni juhilt Priit Tislerilt küsima ka seda, kas ta oma elu pärast ei kartnud, aga Tisler ise oli positiivne ja ütles, et see polnud ohtlik. Pihl järeldas, et loo toon oleneb ka intervjuueritavast.

AP: „Kui ta oleks ise väga keskendunud sellele, et ma seal olin surmahirmus, siis ilmselt oleks ka natuke see lugu olnud teistmoodi, et see oleneb ikkagi sellest inimesest, kellega sa intervjuu teed.”

Positiivse emotsiooni esile kutsumise kohta arvas Pihl, et see oligi üks eesmärk. Näidata, et Eesti mees, kes on nii kõrgel kohal Eestist väljaspool ja nii edukas. Pihl lisas, et enamus inimesi kunagi ei satugi sinna või ei kujuta ettegi, mis Antarktikas olemine tähendab, seega võis see lugu ka harida ja lisaks positiivsele ka silmavaadet vaatajatel avardada.

Piret Järvis-Milderi trikirattur Roomet Sääliku loost, mis oli 707. saate lõpulugu, leidsin viis konstruktiivse ajakirjanduse elementi: positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdsem kajastamine, 3-1 positiivse-negatiivse suhe, positiivne emotsioon, tsirkulaarsed küsimused, saavutusnarratiiv (Reineberg, 2020). Järvis-Milder ütles, et otsustas seda lugu kajastada, sest see kvalifitseerus hästi lõpulooks, et taastada vaatajate usk inimkonda ja näidata, et kõik ei ole halvasti.

Positiivse emotsiooni esile kutsumise kohta ütles Järvis-Milder, et selle loo eesmärk oligi inimesi rõõmustada ja tuua negatiivsest foonist saate lõpuks välja. Positiivsetele aspektidele suurema rõhu panemise kohta arvas Järvis-Milder, et selliste lugude puhul polegi otseselt põhjust keskenduda

negatiivsele. Tema sõnul võiks kindlasti iga inimese kapist leida mingisuguseid luukeresid, aga saate lõpus näitavad nad elu helgemat poolt.

PJM: „Minu jaoks ei olnud isegi küsimust, et seal ma keskendun selle inimese saavutustele ja need saavutused on tal muljetavaldavad, et selles mõttes ei olnud keeruline teha seda valikut, et keskenduda nagu heale.”

Küsisin intervjuus ajakirjanikelt seminaritöös analüüsitud lugude kohta, millest leidsin rohkem konstruktiivseid elemente, et uurida nende tegutsemise ja mõtlemise motiive. Intervjuude ja kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemuste võrdlusest selgus, et elemendid olid loosse sattunud peamiselt teadliku tegevuse tulemusena. Teadlik tegevus toetus aga pigem sellele, et loos võetigi suund positiivsele kajastusele ja sellega tuli osa elemente automaatselt kaasa. Järvis-Milder ja Anna Pihl viitasid näiteks sellele, et lugude eesmärk oligi tekitada positiivset emotsiooni ja lood keskendusid eelkõige positiivsele kui negatiivsele. Samas tõi Kärmas positiivse emotsiooni puhul välja, et eesmärk pole inimeste tunnete juhtimine ja „Pealtnägija” eeskätt kajastab. Eilati intervjuust selgus, et otsisid loole lahendust, aga see tuli hilisemas kajastuses.

3.4. Konstruktiivse ajakirjanduse praktilised probleemid

Intervjuudest „Pealtnägija” toimetuse liikmetega ilmnis ka mitmeid probleeme, mis konstruktiivsel ajakirjandusel on. Probleeme oli erinevaid, näiteks on suur hulk neist seotud ajakirjanduse ülesannetega. Kärmas juhtis tähelepanu sellele, et konstruktiivne ajakirjandus võib olla „tühi kõnelus”, sest kui ajakirjanikud vigadele osutavad ja vigadest lugusid teevad, siis see on selles mõttes konstruktiivne, et see on kõik suunatud sellele, et probleem ühiskonnas laheneks, et sellele pöörataks tähelepanu. Kärmas ütles, et „Pealtnägija“ on orienteeritud lahendustele ja päris tihti näevad, et lahendused tulevad, aga see pole ka täpselt mõõdetav, sest alati ei tea, et mis on lõpuks kasulik.

MK: „On olnud ju küllaldaselt näiteid, kui arvatakse, et mingi asi on hea, mis lõpuks ei osutu selleks mitte.”

Lahendustest rääkides ilmnes probleeme ka teiste toimetuse liikmete intervjuudest. Näiteks ei pruugi lahenduste leidmine alati võimalik olla. Eilat ütles, et nad ei saa ise olla stsenaaristid ja ikkagi vahendavad seda, mida inimesed neile lõpuks välja ütlevad.

TE: „Me võime küll näha, et näed, selle probleemi saaks nii lahendada, aga kui nii-öelda päris otsustajad seda lahendust ei paku või ei tule selle mõttega kaasa, siis me paraku ei saa ise seadust muuta selleks, et asi saaks lahendatud.”

Probleeme leidsin ajakirjanike intervjuudest veel. Näiteks positiivse emotsiooni asjus toodi välja, et ajakirjanduse eesmärk ei ole keskenduda inimeste tundeelu kujundamisele. Kärmas tõi välja, et ennekõike on ajakirjanduse eesmärk inimesi teavitada.

MK: „Ikkagi esimene eesmärk on just nimelt öelda, et kust suunast see tiiger ähvardab ehk et, kui me hakkame seadma esikohale seda või kuidagi tsenseerima või kujundama seda uudist selle läbi, et ega inimestel äkki paha tuju ei teki, siis ma küll ei kujuta ette, kuidas see saaks olla meile kõigile üldse vajalik või kasulik.”

Lisaks võib positiivse emotsiooni juures tuua probleemiks välja selle, mida ütles Kärmas eelmises alapeatükis, et inimestele ei tekita ühed ja samad asjad positiivset emotsiooni. Sarnasele aspektile juhtis tähelepanu ka Kristjan Pihl ja ütles, et iga saade tekitab igas vaatajas väga erinevaid emotsioone, ent nende ülesanne pole vastutada iga televaataja naerutamise pärast ja positiivne emotsioon on eelkõige vaataja enda teha.

KP: „Ma arvan, et see, kas see positiivne emotsioon vaatajas tekib, on tema enda teha, kindlasti väga paljud vaatajad, ükskõik kui palju me ka ei pinguta, ütlevad, et see on jama ja kirjutavad ka meile, et täieliku jamaga tegelete, andke meile Kersna tagasi, viimased kümme aastat pole „Pealtnägijas” midagi huvitavat juhtunud, loomulikult on selliseid inimesi ka.”

Lisaks võib probleeme leida seoses ajakirjanduse negatiivsusega, mida kirjeldasin eelmises alapeatükis. Kärmas käsitles ajakirjanduse negatiivsuse teemat pikemalt ja ütles, et positiivsetest asjadest kirjutamise katsetusi on tehtud, aga inimesi see ei huvita. Tema sõnul on see nii, sest inimeste

eesmärk on eluspüsimine, me kõik tahame teada, kust suunast tuleb oht ning seetõttu vaikimisi on uudised asjad, mis on normivälised. Seega võib konstruktiivse ajakirjanduse puhul olla küsimus selles, kas auditoorium sellist ajakirjandust tarbida soovib. Kärmas tõi veel välja, et konstruktiivne ajakirjandus ei pea ilmselt turumajanduse ja vaba ühiskonna proovile vastu ning ta ei näe, et see saaks olla domineeriv põhimõte, aga seda võib teha kitsamas ulatuses.

Ent probleeme leidsin intervjuudest ajakirjanikega veel. Eilat tõi välja, et paraku eriti erakapitalil põhinevas meedias ei ole konstruktiivseks ajakirjanduseks aega, sest see on ajamahukas ja pole tavaline, kui saab pikka analüüsi või lahendusele orienteeritud lugu teha. Eilati sõnul on ka „Pealtnägija” loopõhiselt suunatud lahendustele, aga selleks ei ole tegelikult aega, vastukaaluks sellele, kui paljud seda lõpuks loevad või vaatavad. Eilati viidatud ajapuudust tõi välja ka teised ajakirjanikud. Nagu Anna Pihl sõnas, siis on lahendusi keerulisem pakkuda uudistes, kui lugu on maksimum kaks minutit pikk. Kristjan Pihl tõi välja, et üks põhilisi asju, millele ta mõtleb, on see, milline lahendus võiks välja näha, aga mööda ei saa vaadata sellest, et nad jooksevad ajaga võidu ja teevad oma tööd piiratud ajaressursiga ja mõnikord peavad tegema otsuseid väga kiiresti.

Probleemide alla võiks lugeda ka selle, mida mainisid Anna Pihl ja Kärmas, et ekspertide kaasamine ei ole alati võimalik. Kärmas ja Kristjan Pihli intervjuust selgus veel, et positiivseid lugusid on sageli raskem leida. Pihli sõnul otsivad nad positiivseid lugusid mõnikord tikutulega, et saate lõpus oleks ka midagi head ja tegelevad sellega palju rohkem kui negatiivsete lugudega. Kärmas sõnas, et praktikas on nii, et pahandused ja tülid tulevad ise nende juurde ja pigem on vaja vaeva näha positiivsete lugudega, et neid inimesi leida. Lisaks ütles ta, et positiivsete lugude tegemine on ka üpris ohtlik.

MK: „Piisab, kui meil teha kellestki kiitev lugu ja me langeme üpris olulise kriitikalaviini alla, et miks me valisime tema, miks me ei võta kõrvalt.”

Intervjuudest selgus mitmeid konstruktiivse ajakirjanduse probleeme ja kuna tegemist on praktikutega, siis aitavad intervjuud näha, milliseid praktilisi probleeme lähenemisel on. Üks suur küsimus, mis tekkis, on see, et kui ajakirjandus on suunatud sellele, et probleemid ühiskonnas laheneks, siis on see juba konstruktiivne. Probleemidele tähelepanu juhtimine viib selleni, et valukohad tuuakse päevavalgele ja see võib mõnel juhul tuua lahenduse. Lisaks ilmnas see, et tihti

pole teoorias välja toodud elementide täitmine võimalik, näiteks selgus see lahenduste pakkumise või ka positiivse emotsiooni puhul. Samuti võib probleemseks osutada see, kas konstruktiivseks ajakirjanduseks on ajakirjanikel tegelikult aega, sest pikalt probleemidesse süvenemine ja neile lahenduste otsimine nõuab paratamatult rohkem aega, aga seda aega ei pruugi ajakirjandusel olla.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Peatükis vastan intervjuude käigus kogutud tulemustest lähtudes bakalaureusetöö uurimisküsimustele, seejärel diskuteerin konstruktiivse ajakirjanduse olemuse üle. Järelduste puhul seon tulemused teoreetilise materjaliga. Lisaks toon välja meetodi- ja valimikriitika.

4.1. Vastused uurimisküsimustele

Kuidas mõistavad „Pealtnägija” ajakirjanikud konstruktiivset ajakirjandust?

Intervjuudest järeldus, et kuigi mitmed ajakirjanikud ütlesid, et nad pole terminiga eriti kokku puutunud ja teadlikult konstruktiivset ajakirjandust ei praktiseeri, siis järeldus, et ajakirjanikud on siiski konstruktiivse ajakirjanduse põhiolemusega kursis, kuna defineerimisel tõid kõik ajakirjanikud välja lahenduste aspekti, mis on konstruktiivse ajakirjanduse üks element. Lisaks mainis Taavi Eilat konstruktiivse ajakirjanduse defineerimisel analüüsi aspekti. Walth, Dahmen ja Thier (2019: 183) tõid välja, et sotsiaalse probleemi põhjuse välja selgitamine on oluline just lahendusi otsiva ja uuriva ajakirjanduse puhul. Probleemi kajastus peab välja tooma konkreetsed tegevused, otsused või põhimõtted, mis probleemi põhjustasid või selle tekkele kaasa aitasid (Houston, 2009; SJN, 2018 viidatud Walth, Dahmen ja Thier, 2019: 183 kaudu). Ka organisatsiooni Solutions Journalism Network kodulehekülje järgi aitab probleemi põhjuste esile toomine selgitada välja võimaluse selle lahendamiseks (Basic toolkit, i.a). Seega kirjeldas Eilat pigem lahendusi otsivat ajakirjandust ja ka teised ajakirjanikud viitasid eelkõige lahenduse aspektile, kui nad konstruktiivset ajakirjandust iseloomustasid.

Kuna mitmed ajakirjanikud ütlesid, et pole terminiga hästi kursis, siis on ka mõistetav see, et nad teadlikult konstruktiivset ajakirjandust ei praktiseeri. Ent samas arvasid mitmed, et mingeid aspekte nad juba alateadlikult kasutavad. Enamasti toodi esile lahenduse aspekti, mis on konstruktiivse ajakirjanduse element (Hermans ja Gyldensted, 2018). Anna Pihl mainis, et nad mõtlevad sellele, mis on loo moraal ja mis saab edasi. Viimane osa sellest võib viidata tulevikule orienteeritusele, mis on ka konstruktiivse ajakirjanduse üks element (Hermans ja Gyldensted, 2018).

Ajakirjanike vastustest võib leida lisatahke konstruktiivse ajakirjanduse defineerimisel või määratlemisel. Näiteks Anna Pihl tõi välja seda, et konstruktiivsust on kergem rakendada pikemate lugude puhul. See tuli välja ka Meieri (2018) läbi viidud uuringust, kus osalised leidsid, et lühemal konstruktiivsel lool oli infot puudu, kuid pikema olemusloo puhul nad nii ei leidnud. Taavi Eilat aga tõi välja, et konstruktiivsust analüüsides võiks vaadata kogu meediapilti, sest lahendus tema loosse tuli hilisemas kajastuses. Ka Mihkel Kärmas tõi sarnast asja välja ajakirjanduse negatiivsusega seoses, et ETV programmist ei peaks vaatama näiteks vaid „Aktuaalset kaamerat“, sest kogu programmis on palju positiivset. Seega võib järeldada seda, et auditoorium saab ka ise oma meediapilti tasakaalustada ja kujundada seda nii, et rohkem negatiivsusele keskenduvad saated on tasakaalus positiivsematega.

Mil määral ilmneb intervjuudest „Pealtnägija“ ajakirjanikega, et nad peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid-elemente?

Ajakirjanike vastustest ilmnis mitmeid kokkupuuteid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtetega. See järeldus nii toimetuse liikmete üldistest põhimõtetest ajakirjandusliku töö tegemisel kui ka konkreetsete lugude analüüsist. Siiski selgus vastustest ka konstruktiivse ajakirjanduse võimalikke probleeme praktikas, mida kirjeldan täpsemalt järgmise uurimisküsimuse juures.

Ajakirjanikud tõi kõik välja, et osa lugude teemasid tuleb auditooriumilt. See tähendab, et „Pealtnägija“ arvestab oma auditooriumiga ja kaasab auditooriumi lugude tegemisel. Ühisloome ongi üks konstruktiivse ajakirjanduse elementidest (Hermans ja Gyldensted, 2018). Seminaritööst (Reineberg, 2020) selgus, et kolmas osapool või eksperdid võiksid olla üks osa konstruktiivsest ajakirjandusest. Intervjuudest ilmnis, et üldiselt peavad ajakirjanikud seda oluliseks, ent osa leidis, et see pole iga kord võimalik, sest eksperdid ei taha alati tulla rääkima või pole iga teema puhul eksperte.

Küsisin ajakirjanikelt ka ajakirjanduse negatiivsuse kohta ning leiti, et negatiivsuse kajastamine on sageli paratamatu, aga lisaks toodi välja, et negatiivse kõrval on ka palju positiivset ja analüüsivat. Lisaks mainiti sama teema juures seda, et uudised on normivälised. Samas tõi Haagerup (2015: 50) välja, et normiväline ei pea tähendama negatiivset. Positiivse emotsiooni esile kutsumine oli osa ajakirjanike jaoks oluline, aga selles leiti ka probleeme ja ajakirjanikud ütlesid, et positiivse emotsiooni tekitamine pole ajakirjanduse ülesanne.

Positiivse kajastamine oli toimetuse liikmetele tähtis ning toodi välja seda, et „Pealtnägija” lõpulugu on tavaliselt positiivne. Seminaritööst (Reineberg, 2020) selgus ka see, et peaaegu kõik lood, kust leidsin rohkem konstruktiivsust on „Pealtnägija” lõpus. Osa ajakirjanikke ütles, et lõpulood on olulised nii vaatajate hoidmiseks kui tegijate endi jaoks. Lõpulugude puhul toodi välja, et nende eesmärk on inspireerida; sisestada inimestele, et kõik ei ole halvasti; tuua esile positiivseid külgi elus. See on juba eos konstruktiivne, sest kui ülejäänud „Pealtnägijast” kuulub keerulisematele ja rasketele lugudele, siis aitab lõpulugu saadet tasakaalustada. Gyldensted (2011: 21) kirjutas, et ajakirjandus peaks algatuseks proovima tasakaalustada positiivset ja pessimistlikku stiili.

Nagu eelmisest vastusest selgus, siis töid mitmed ajakirjanikud juba ise välja, et peavad oluliseks lahendusi. Vastustest ilmnis ka see, et nad peavad oluliseks saate mõju. Näiteks toodi välja, et lahendus ei pruugi tulla loo käigus, aga probleem saab järellainena lahendatud või avalikkuse ette toomine või õigetele küsimustele tähelepanu juhtimine võib probleemile lahenduse tuua.

Küsisin ajakirjanikelt ka konkreetsete lugude kohta, millest rohkem konstruktiivseid elemente leidsin, eesmärgiga teada saada, kas nad rakendasid elemente teadlikult või juhuslikult. Anna Pihl ja Piret Järvis-Milder leidsid, et positiivne emotsioon oli nende loo puhul taotuslik. Mihkel Kärmas ütles enda loo puhul, et põhiline eesmärk pole inimeste tundeelu juhtimine. Positiivsete ja negatiivsete aspektide võrdsema kajastuse puhul leidsid Pihl ja Järvis-Milder, et pigem keskenduti positiivsele. Kärmas intervjuust selgus, et teadlik eesmärk polnud positiivseid ja negatiivseid aspekte võrdsemalt kajastada. Eilati intervjuust ilmnis, et otsisid looga küll lahendust, aga mitte niivõrd esimeses loos ja see tuli pigem järelkajastuses. Eilat kaasas loosse meditsiinieetika õppejõu selleks, et ekspert kirjeldaks teemat ja ütleks oma arvamuse selle kohta. Seminaritöös märkisin, et ekspert tõi loosse ka võimaliku lahenduse. Teooria järgi on saavutusnarratiiv see, kui tuuakse esile probleem ning kajastatakse seejärel inimeste teekonda lahenduse leidmiseni (Zhang ja Matingwina, 2016). Eilati sõnul kajastati tervet teekonda, sest teemade pikemas ajas jälgimine annab loo sisu paremini kätte.

Milliseid konstruktiivse ajakirjanduse praktilisi probleeme tuleb välja intervjuudest praktikutega?

Tööst järeldus, et kuigi ajakirjanikud peavad oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse mitmeid põhimõtteid, siis selgus intervjuudest ka mitmeid konstruktiivse ajakirjanduse probleeme, mis võivad

kahtluse alla panna, kas sellist lähenemist või ka elementi on üldse vaja, kui ajakirjandus keskendub juba praegu lahendustele või vähemalt püüdleb nende poole. Lisaks tuli välja, et konstruktiivse ajakirjanduse rakendamisel võib esineda kitsaskohti ja neid probleeme ilmnes nii elementides endas kui ka näiteks selles, et konstruktiivse ajakirjanduse viljelemiseks on vaja paratamatult rohkem aega, sest probleemidesse peab enam süvenema.

Konstruktiivse ajakirjanduse praktilised probleemid saab üldjoontes jagada neljaks (vt Joonis 2). Suurema osa probleeme moodustavad sellised, mis on seotud ajakirjanduse ülesannetega. Teine osa probleeme koosneb auditooriumiga seotud teemadest. Kolmas osa on seotud ajaga ja neljanda osa moodustavad probleemid, mida eraldi kategooriatesse panna ei saanud.

Ajakirjanduse ülesannetega seotud probleemide hulka võib lugeda selle, et kui ajakirjanikud probleemidest lugusid teevad, siis on see juba konstruktiivne, sest on suunatud sellele, et probleemid ühiskonnas laheneks. Probleemidele tähelepanu juhtimine võib vahel lahenduse tuua, aga see ei tule loo käigus, vaid näiteks leitakse lahendus hiljem. See asjaolu võib panna konstruktiivse ajakirjanduse vajalikkuse küsimuse alla. Lisaks võib lahenduste leidmisel olla mitmeid probleeme, mida „Pealtnägija” liikmed välja tõid, näiteks ei pruugi alati teada, mis on lõpuks õige lahendus; lisaks ei saa ajakirjanikud ise olla stsenaaristid ja eelkõige vahendavad ning lahenduste leidmine pole alati võimalik. Ajakirjanduse ülesannetega seotud probleem võib olla ka see, et loo toon võib oleneda intervjuueeritavast, näiteks kui intervjuueeritav keskendub loos negatiivsusele, siis on ka lugu seetõttu pigem negatiivne kui positiivne. Seega ei saa ajakirjanik dikteerida, millise tooniga lugu lõpuks on. Probleem võib olla ka see, et ajakirjanduses on negatiivse kajastamine sageli paratamatu. Positiivse emotsiooni tekitamise kohta arvas osa ajakirjanikke, et see ei ole ajakirjanike eesmärk ja lisaks võib positiivsus olla subjektiivne ja inimeste jaoks erinev.

Subjektiivsus on üks osa auditooriumiga seotud probleemidest, sest tihti ei pruugi ajakirjanikud teada, kuidas inimesed ühele või teisele aspektile reageerivad ning erinevad asjad võivad inimestes tekitada erinevaid emotsioone. Lisaks tõi osa ajakirjanikke välja, et auditoorium ei pruugi sellist sisu lõpuks tarbida ning konstruktiivne ajakirjandus ei pea ilmselt turumajanduse ja vaba ühiskonna proovile vastu. Toimetuse liikmed tõid välja ka ajaga seotud probleeme, sest lahendustele orienteeritud lugu on paratamatult ajamahukam teha, aga seda aega ei pruugi ajakirjandusel olla. Peale selle kuulub ajaga

seotud probleemi hulka see, et lühemates ajakirjanduslikes vormides võib konstruktiivset ajakirjandust olla raskem rakendada. Viimase osa moodustasid probleemid, mis kategooriatesse ei mahtunud ja näiteks kuulub probleemide alla see, et ekspertide kaasamine lugudesse pole alati võimalik ning ka see, et positiivseid lugusid on mõnikord raskem leida. Lisaks tõi Kärmas välja selle, et kui „Pealtnägija“ teeb kellestki kiitva loo, siis võivad nad langeda kriitikalaviini alla. Seega võib sellega kaasneda ajakirjanduse objektiivsuse küsimuse alla panek.

Ajakirjanduse ülesanded	Auditoorium	Aeg	Muu
<ul style="list-style-type: none"> • Ajakirjanike töö on juba praegu suunatud sellele, et probleemid laheneksid • Ajakirjanduse negatiivsus on sageli paratamatu • Lahenduse leidmine pole alati võimalik • Loo toon võib oleneda intervjueeritavast • Ajakirjanduse eesmärk pole inimeste tunnete kujundamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivne on inimeste jaoks erinev • Auditoorium ei pruugi tahta konstruktiivseid lugusid tarbida 	<ul style="list-style-type: none"> • Konstruktiivsete lugude tegemine on ajamahukam ja ajakirjandusel ei pruugi seda aega olla • Konstruktiivsust võib olla keerulisem rakendada teleuudistes või muudes lühemates ajakirjanduslikes formaatides 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspertide kaasamine pole alati võimalik • Positiivsete lugudega võib olla rohkem tööd • Positiivsete lugudega võib kaasneda ajakirjanduse objektiivsuse küsimuse alla panek

Joonis 2 Konstruktiivse ajakirjanduse praktilised probleemid

4.2. Diskussioon

Minu töö empiirilisest osast selgus, et kuigi mitmed „Pealtnägija” toimetuse ajakirjanikud arvasid, et nad pole konstruktiivse ajakirjanduse kursis, siis intervjuudest järelalus, et nad peavad siiski mingil määral oluliseks konstruktiivse ajakirjanduse aspekte, näiteks lahenduste pakkumist. Samuti on „Pealtnägija” pea igas saates positiivne lõpulugu, mis tegijate sõnul on mõeldud nii vaatajatele, et tuua välja näiteks positiivseid külgi elus, aga samas ka tegijatele vahelduseks uurivate lugude kõrval. Positiivsed lõpulood võiks teooriast lähtuvalt olla konstruktiivne ajakirjandus, aga kuivõrd konstruktiivse ajakirjanduse akadeemilise määratluse järgi on oluline säilitada ajakirjanduse põhifunktsioonid (McIntyre ja Gyldensted, 2017), milleks on ühiskonna valvekoeraks olemine,

avalikkusele olulise teabe levitamine, maailma täpne kajastamine (McIntyre ja Gyldensted, 2017), valitsuse vastutusele võtmine ning avalikkuse hoiatamine võimalike ohtude eest (McIntyre, 2015: 15), siis ei pruugi lõpulood neid funktsioone esindada. Samas võib „Pealtnägija” olla saatenähtav konstruktiiivne, sest positiivsed ja negatiivsed aspektid on rohkem tasakaalus.

Lahenduse aspekt, mida intervjuueeritavad konstruktiiivse ajakirjanduse defineerimisel välja tõid, võib viidata konstruktiiivse ajakirjanduse ühele puudusele. Nagu seminaritööst (Reineberg, 2020) selgus, siis ei olnud lahendust alati kerge elemendina kirja panna ning intervjuudest ajakirjanikega tuli välja, et lahendus võib tulla ka hilisemas kajastuses. Ajakirjanike intervjuudest ilmnis ka see, et oluline on saate mõju, mis tähendabki seda, kui palju muudatusi saade kaasa toob. Samas kui ajakirjandus on juba orienteeritud lahendustele, mis tuli välja nii intervjuudest ajakirjanikega kui ka uuriva ajakirjanduse ja konstruktiiivse ajakirjanduse alapeatükist – uuriva ajakirjaniku töö õnnestumisel hoiatab see inimesi süsteemide vigadest ja viib selleni, et ametnikud astuvad samme probleemi lahendamise suunas (de Burgh, 2008: 20) – siis kas konstruktiiivset ajakirjandust on eraldi lähenemisena üldse vaja. Ka teooriast ilmnis, et on olnud kahtlusi selle kohta, kas seda on vaja, sest hea ajakirjandus peaks alati vaatama tulevikku, püüdlema lahenduste, lootuse või rahu poole (Niggemeier 2016; Ott 2017: 288 viidatud Meier, 2018: 765 kaudu).

Lisaks võib konstruktiiivse ajakirjanduse probleem olla see, et selleks ei ole lihtsalt aega ning ka see, kas auditoorium tegelikult sellist ajakirjandust tarbiks. Nagu teooriast selgus, siis ajakirjanduse negatiivsuse üheks põhjuseks võib olla ka see, millist sisu inimesed tarbivad (Trussler ja Soroka, 2014). Peale selle järeltas Meier (2018: 777), et konstruktiiivset ajakirjandust võib rakendada toimetustesse, aga see nõuab rohkem ressursse, aega ja ruumi.

Teoreetiliselt poolelt on konstruktiiivsel ajakirjandusel olemas akadeemiline definitsioon (McIntyre ja Gyldensted, 2017), mis võiks aidata kaasa sellele, et terminit kasutatakse edaspidi ühtlasemalt. Samas näib, et akadeemilises definitsioonis välja toodud positiivset psühholoogiat ei kasutata kõikides konstruktiiivse ajakirjanduse definitsioonides, näiteks organisatsiooni Constructive Institute (i.a) definitsioonis, ent see osa vajab edasistes uurimistes rohkem tähelepanu. Lisaks paigutavad erinevad autorid (McIntyre ja Gyldensted, 2017; Aitamurto ja Varma, 2018; Abdenour, McIntyre ja Dahmen, 2020) konstruktiiivse ajakirjanduse alla erinevaid ajakirjanduslike lähenemisi või ka konstruktiiivset

ajakirjandust ennast laiema katusermini alla, mis võib termini enda teha segasemaks ja tekitab küsimuse, mis on ikkagi konstruktiivne ajakirjandus ja millest ta lõpuks koosneb.

Aitamurto ja Varma (2018: 708) leidsid, et konstruktiivne ja lahendusi otsiv ajakirjandust õigustavad enda olemasolu suurenenud vajadusega lahendada sotsiaalseid probleeme, ent samas peetakse oluliseks seda, et konstruktiivne ajakirjandus poleks aktivism (Constructive Institute, i.a). Kuidas saab ajakirjandus pakkuda välja lahendusi, kui oluline on olla objektiivne ja mitte konkreetse lahenduse pooldaja? Uuriva ja lahendusi otsiva ajakirjanduse võrdluses leidsid ajakirjanikud, et probleemiks võib osutada objektiivsus, aga seda saab lahendada, kui kajastada lugu põhjalikult ja tuua piisavalt tõendeid (Lough ja McIntyre, 2018). Aga sageli ei tea keegi, milline lahendus on probleemile õige, nagu selgus intervjuudest. Kuidas saavad seda teada ajakirjanikud, kes tavaliselt ei ole temade eksperdid?

Seminaritöös (2020) järeldasin konstruktiivse ajakirjanduse elementide kohta, et tuuakse küll välja erisuguseid elemente, mida konstruktiivse ajakirjanduse rakendamisel kasutada, aga kuna kontseptsioon on lai, siis erinevad ka elemendid omavahel. Osa elemente on kitsad ja üsna üheselt mõistetavad, nagu näiteks konstruktiivsed intervjuutehnikad või tulevikule orienteeritus. Samas ei pruugi kõik konstruktiivsed intervjuutehnikad olla omased ainult konstruktiivsele ajakirjandusele, vaid on kasutusel ka tavalises ajakirjanduslikus töös. Osa elemente on ka üsna subjektiivsed, nagu näiteks positiivse emotsiooni esilekutsumine, mis võib inimeste jaoks olla erinev või 3-1 positiivse-negatiivse suhe, mida on üsna raske mõõta. Ka lahendus, mis loosse lisatakse, võib olla erineva kaaluga ja tekib arutluskoht, kelle jaoks loo lahendada peab. Lisaks tekib elementide puhul küsimus, et kui loos mainitakse lahendust, aga ülejäänud lugu keskendub siiski negatiivsusele, siis kas tegemist on konstruktiivse ajakirjandusega. (Reineberg, 2020)

Ent suurim küsimus on see, kas konstruktiivne ajakirjandus peaks olema eraldiseisev lähenemine või hoopis uudiskriteerium. Olen analüüsinud konstruktiivset ajakirjandust nii seminaritöös kui bakalaureusetöös. Kui esmalt teooriast konstruktiivse ajakirjandusega tutvudes tundus, et kontseptsioon on selge ja üheselt mõistetav, siis mida rohkem teemasse süüvisin, seda rohkem segadust tekkis. Seminaritöös (Reineberg, 2020) jõudsin järelduseni, milleni on jõudnud ka teised (nt

Haagerup, 2015: 20; Bro, 2012: 137 viidatud From ja Kristensen 2018: 719 kaudu): konstruktiivsus võiks olla uudiskriteerium/-väärtus/-element.

Ma arvan ka pärast intervjuusid ajakirjanikega, et konstruktiivsus on pigem uudiskriteerium, mis võiks rohkem rõhutada ajakirjanduse lahendusele orienteeritust ja positiivsete väljavaadete otsimist, sest kuigi ajakirjandus on juba praegu lahendustele orienteeritud, siis võiks seda alati olla rohkem, sest ajakirjanduse eesmärk võiks olla ka ühiskonna edendamine ja mitte lahkkelide tekitamine. Eesti õigekeelsussõnaraamatu (2018) järgi tähendab konstruktiivne „ülesehitav, lahendust võimaldav”. Cambridge’i inglise keele sõnaraamatus (i.a) on kirjas: „Kui nõuanne, kriitika või tegevused on konstruktiivsed, siis on need kasulikud ja mõeldud millegi aitamiseks või paremaks tegemiseks.” Samamoodi võiks ka konstruktiivsus uudiskriteeriumina sellele keskenduda, et ajakirjandus ei rõhuks näiteks ainult konfliktidele, vaid otsiks neis ka lahendusi või viiks muul moel ühiskonda edasi, aga vaid siis, kui see konkreetse loo puhul võimalik on, sest nii nagu igas loos pole uudiskriteeriumina näiteks lähedust, siis täpselt samamoodi ei pruugi igas loos olla konstruktiivsust.

Kui konstruktiivsust pidada uudiskriteeriumiks, siis vajab see siiski selget kontseptsiooni, sest see, mida üks inimene peab lahenduseks või ühiskonnale kasulikuks, ei pruugi teise jaoks sama tähendada. Ülejäänud uudiskriteeriumid nagu näiteks konfliktisus, prominentsus ja aktuaalsus on küll teataval määral subjektiivsed ja lõpuks iga ajakirjaniku otsustada, mis need tema jaoks on, ent ma väidan, et üldjuhul saavad inimesed neist siiski enam-vähem ühtemoodi aru.

Ajakirjanduses on alati rõhutatud selle maailmaparanduslikku rolli ja ajakirjanike missioonitunnet ning ilmselt mitmed tudengidki tulevad esialgu selliste mõtetega ülikooli ajakirjandust õppima. Isiklikust kogemusest tundub, et ajakirjanike kiires ning pingelises tööritmis võib see ajakirjanduse roll aga paratamatult ununeda. Ehk võiks konstruktiivne uudiskriteerium aidata seda ajakirjanduse ülesannet meelde tuletada ja rohkem juurutada. Kuna konstruktiivsed lood võtavad paratamatult rohkem aega, siis võib see aeglustada ka ajakirjanduse töötempot, sest sageli näib, et veebi- ja sotsiaalmeedia ajastul on kiirus saanud ajakirjanduse uueks uudiskriteeriumiks.

4.3. Meetodi- ja valimikriitika

Plaanisin intervjuud esmalt läbi viia silmast silma, ent eriolukorra tõttu ei osutunud see mõistlikuks variandiks. Seega pidin intervjuueeritavatega vestlema video teel. Videointervjuul on kindlasti omad miinused. Näiteks võib üks miinus olla see, et intervjuueeritavaga ei teki kontakti ja video võib tekitada distantsti. Lisaks võib miinusena välja tuua seda, et aeg-ajalt kippus video intervjuu ajal hakkima ja vahel ei olnud kogu jutt seetõttu arusaadav või ma pidin ennast kordama.

Kuna see oli mu esimene kord intervjuuerida inimesi bakalaureusetöö raames, siis võis andmete kogumist mõjutada ka minu kui uurija vähene kogemus inimeste intervjuerimisel, mistõttu ei suutnud ma ehk alati luua intervjuueeritavatele mugavat keskkonda, mis võib olla ka üks videointervjuu puudusi. Tundsin aga, et iga intervjuuga paranes ka minu intervjuerimisoskus.

Valisin intervjuude läbiviimiseks semistruktureeritud intervjuu, mis lubab küsimuste järjekorda muuta ja küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik jt, 2014). See on ühelt poolt hea ning muutis vestluse vabamaks, sest sain küsida kuulamis põhiseid küsimusi ja kui intervjuueeritav oma vastuses juba küsimusele vastas, siis ma sama küsimust ise ei küsinud. Samas ei küsinud ma intervjuueeritavalt alati samu küsimusi ja ei järginud alati täpselt intervjuukava, mistõttu polnud analüüsi alati lihtne läbi viia, sest pidin arvesse võtma seda, mida ma täpselt intervjuueeritavalt küsisin. Näiteks eksperdi/kolmanda osapoolse lisaküsimust ei olnud algselt intervjuukavas ja selle küsisin esimese intervjuu käigus spontaanselt, mistõttu ei küsinud ma kõikidelt intervjuueeritavalt sama küsimust. Toon välja selle küsimuse erinevad variatsioonid: 1) kui on näiteks konfliktid, kus on kaks osapoolt, kas on oluline, et loos oleks ka nii-öelda kolmas osapool, kes ei ole konflikti puutuv?; 2) kui rääkida näiteks konfliktilugudest, kus on siis üks pool ja teine pool, kas on oluline, et oleks ka nii-öelda kolmas osapool, näiteks eksperdid?; 3) kui on konfliktilood, kus on üks osapool, teine osapool, kas on oluline, et oleks siis ka kolmas osapool nii-öelda, kes sellesse konflikti otseselt ei puutu?; 4) kas teile on oluline, et oleks ka nii-öelda erapooletu allikas loos olemas? aga eksperte, kes pakuvad mingit laiemat plaani?

Samuti küsisin ajakirjanikelt erinevalt lõpulugude kohta, sest lõpulugusid mainiti juba sellest eelneva küsimuse juures. Näiteks formuleerisin küsimused nii: kas ma saan õigesti aru, et see on lõpulugude eesmärk?; ma saan aru, et lõpulugude eesmärk ongi olla tasakaalustav jõud uurivatele lugudele.

Mõneti olid küsimused üpris kitsad või esitasin küsimust väitena. Samas tõid ajakirjanikud üldiselt juba eelmise küsimuse juures välja, mis on lõpulangude eesmärk.

Kuna konstruktiivsel ajakirjandusel on palju erinevaid põhimõtteid ja elemente, siis ei küsinud ma ajakirjanikelt nende aja kokkuhoiu tarbeks kõikide konstruktiivsuse elementide kohta. Seega ei saa pelgalt minu läbiviidud intervjuude põhjal väita, milliseid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid „Pealtnägija“ toimetuse liikmed oma töös kasutavad.

Kvalitatiivse sisuanalüüsi peamiseks puuduseks peetakse seda, et meetod loob uurijale võimaluse valikulise tõendusmaterjali kogumiseks, et kinnitada uurijale meelepäraseid hüpoteese ja see toimub sageli alateadlikult (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Niinimetatud „õngitsemise“ vältimiseks soovitatakse analüüsi läbi viia sammhaaval, süstemaatiliselt ja kindlaid protseduurireegleid jälgides (*ibid.*). Arvan, et „õngitsemise“ ohtu vähendas minu töös kindlate koodide ja koodipuu loomine, sest see aitas mul kõiki intervjuusid sama süsteemi järgi analüüsida. Ent koodide loomine ning nende kaudu intervjuude analüüsimine oli minu jaoks esmakordne ja algaja uurijana ei pruukinud ma kõiki olulisi aspekte tähele panna, aga arvan siiski, et sain kodeerimisega hakkama ja suutsin intervjuudest kõige olulisema leida.

Valimi kriitikana võib välja tuua selle, et keskendusin töös ühele toimetusele. Suurema pildi oleks kindlasti andnud, kui oleksin valimisse kaasanud ka teiste toimetuste ajakirjanikke, aga kuna tegin seminaritöö just „Pealtnägijast“ ja soovisin edasist uurimust üles ehitada tuginedes seminaritöö tulemustele, siis jätkasin seetõttu sama toimetusega ja leian, et valik on seepärast ka õigustatud. Lisaks ei ürita ma tulemusi üle kanda näiteks kõikide ajakirjanike peale Eestis, vaid tulemusi üldistasingi vaid „Pealtnägija“ toimetuse piires.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised on konstruktiivse ajakirjanduse praktilised ja teoreetilised probleemid. Probleemide kaardistamisel lähtusin nii oma seminaritööst (Reineberg, 2020) kui ka intervjuudest „Pealtnägija” toimetuse ajakirjanikega. Seminaritöös (2020) järeldasin, et konstruktiivne ajakirjandus võiks olla pigem uudiskriteerium/-väärtus/element. Kuna tegin seminaritöö just „Pealtnägijast” siis soovisin intervjuusid teha ka „Pealtnägija” toimetuse ajakirjanikega.

Intervjuudest ilmnese, et peamiselt kasutavad ajakirjanikud konstruktiivse ajakirjanduse kirjeldamiseks sõna lahendus ja kuigi mitmed intervjuueeritavad ütlesid, et on terminiga vähe kokku puutunud, siis peavad nad siiski oluliseks mitmeid konstruktiivse ajakirjanduse põhimõtteid. Ent intervjuudest praktikutega ilmnese samas ka mitmeid konstruktiivse ajakirjanduse probleeme. Neist järelodus, et konstruktiivse ajakirjanduse praktikasse rakendamisel võib olla probleeme nii elementidega, mida on erinevate autorite poolt välja toodud üpris palju, kui ka sellega, kuidas auditoorium seda vastu võtab või sellega, kas ajakirjandusel selle jaoks päriselt ka aega on.

Bakalaureusetöö tõi konstruktiivse ajakirjanduse probleeme esile praktikute seisukohast ja kõige suurem küsimus, mis tekkis minul intervjuueerijana oli see, kas konstruktiivset ajakirjandust on vaja, kui ajakirjandus on orienteeritud lahendustele juba praegu ja kui konstruktiivsust on vaja, siis millisel kujul. Jõudsin bakalaureusetöös samale järelodussele, mis seminaritöös ning leian, et konstruktiivsus on pigem uudiskriteerium, mis võiks rohkem rõhutada ajakirjanduse lahendusele orienteeritust ja positiivse kajastamist. Intervjuudest selgus, et ajakirjandus on juba praegu lahendustele suunatud, aga alati võiks seda olla rohkem ja konstruktiivse uudiskriteeriumiga võiks see osa ajakirjandusest rohkem esile tulla.

Konstruktiivset ajakirjandust pole Eestis veel kordagi uuritud ning see töö paneb teema uurimisele aluse. Edasistes uurimistes võiks keskenduda sellele, mil määral on Eesti ajakirjandus negatiivne ja kuivõrd on selle kõrval ka positiivset nagu on märgata „Pealtnägijas”. Lisaks võiks konstruktiivse ajakirjanduse kontseptsiooni põhjalikumalt uurida ja luua täielikum teoreetiline raamistik, millega

olen selles töös algust teinud. Selle kaudu võib saada kindlust, milline kontseptsioon lõpuks olema peaks.

Ma tänan oma juhendajat Signe Ivaskit, kes pakkus mulle palju tuge ja kelle tagasiside innustas mind ja aitas mul keerulisest kontseptsioonist jagu saada.

SUMMARY

Theoretical and practical problems of constructive journalism

The aim of this bachelor thesis was to find out what kind of theoretical and practical problems does constructive journalism have. I relied on my seminar paper and on interviews with journalists from Estonian Television investigative journalism programme “Pealtnägija” to answer this aim.

It is claimed that journalism is too negative (Naaber, 2019; Pinker, 2018; Haagerup, 2019) or that it focuses on conflicts (Tralla, 2019). Constructive journalism is an approach that tries to balance the negativity of journalism. Constructive journalism has an academic definition: “an emerging form of journalism that involves applying positive psychology techniques to news processes and production in an effort to create productive and engaging coverage, while holding true to journalism’s core functions” (McIntyre and Gyldensted, 2017: 23). In addition, different authors have suggested different constructive journalism elements that journalists could apply to their work. However, the concept isn’t always that simple.

In my seminar paper I concluded that constructive journalism isn’t a distinct approach, but rather a news value/criteria/element that could be applied to all journalistic work. I came to this conclusion because when I analysed four shows of “Pealtnägija” to find out whether there are constructive elements in it, I could not define, which stories were constructive, and which were not.

I interviewed five journalists from “Pealtnägija” and with three research questions I wanted to find out the following: how the journalists understand constructive journalism; to what extent do interviews with journalists show that they consider the principles of constructive journalism important; what kind of practical problems emerge from interviews with journalists.

I concluded that even though some of the journalists claimed not to be very familiar with the concept, the interviews showed that they consider some of the principles of constructive journalism important. For example, the journalists themselves mostly stated that they consider solutions important. In addition, it appeared that journalists take their viewers into account, as they get some of their story ideas from viewers, co-creation is an element of constructive journalism (Hermans and Gyldensted, 2018). Most of the journalists considered having a third party/expert in a conflict story necessary. It

was also important for them to cover positive and journalists brought out that the story at the end of “Pealtnägija” is usually positive.

However, interviews with journalists also revealed many constructive journalism problems that could be divided into four categories: tasks of journalism, auditorium, time and the fourth category was made from problems that could not be categorized. The biggest questions that the interviews revealed was, whether constructive journalism is needed and if so, in what way. I came to the same conclusion as I did in my seminar paper, that constructiveness is a news value/criteria/element, that could place more emphasis on the solutions aspect of journalism and on more positive coverage. Even though journalism is already oriented on solutions, there could always be more of that and with constructive news criteria, this aspect of journalism could stand out more.

KASUTATUD KIRJANDUS

Abdenour, J., McIntyre, K. ja Dahmen, N. S. (2020). Seeing Eye to Eye: A Comparison of Audiences' and Journalists' Perceptions of Professional Roles and How They Relate to Trust. *Journalism Practice*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1716828>

Aeltermann, M. (2011). *Eesti Televisiooni kultuurisaade "OP!" ja sõnateatri kajastamine "OP!"-is aastatel 1999-2011*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Aitamurto, T. ja Varma, A. (2018). The Constructive Role of Journalism: Contentious metadiscourse on constructive journalism and solutions journalism. *Journalism Practice*, 12(6), 695-713. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1473041>

Alumäe, T., Tilk, O. ja Asadullah. (2018). Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech. *Human Language Technologies – The Baltic Perspective, Proceedings of the Eighth International Conference, Baltic HLT 2018*, 1-8. doi.org/10.3233/978-1-61499-912-6-1

Anna Pihli asendavad "Esimeses stuudios" Mirko Ojakivi ja "Pealtnägijas" Piia Osula. (2020). *ERR uudised*, 4. märts. Kasutatud 11.05.2020, <https://menu.err.ee/1059625/anna-pihli-asendavad-esimeses-stuudios-mirko-ojakivi-ja-pealtnagijas-piia-osula>

Basic toolkit. (i.a). *Solutions Journalism Network*. Kasutatud 03.04.2020, <https://learninglab.solutionsjournalism.org/en/courses/basic-toolkit/chapters/introduction/sections/welcome>

Bro, P. (2019). Constructive journalism: Proponents, precedents, and principles. *Journalism*, 20(4), 504-519. <https://doi.org/10.1177/1464884918770523>

Cambridge Dictionary. (i.a). Kasutatud 22.04.2020, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/constructive>

Constructive Institute kodulehekülg. (i.a). Kasutatud 14.05.2020, <https://constructiveinstitute.org/>

Constructive Journalism Network kodulehekül. (i.a). Kasutatud 23.04.2020, <http://constructivejournalism.network>

Constructive Journalism Project kodulehekül. (i.a). Kasutatud 19.04.2020, <https://www.constructivejournalism.org/about/>

Dahmen, N. S. (2016). Images of resilience: The case for visual restorative narrative. *Visual Communication Quarterly*, 23(2), 93-107. <https://doi.org/10.1080/15551393.2016.1190620>

De Burgh, H. (2008). *Investigative Journalism. Second edition*. London, New York: Routledge

De Hoog, N., ja Verboon, P. (2019). Is the news making us unhappy? The influence of daily news exposure on emotional states. *British Journal of Psychology*, 111(2), 157-173. <https://doi.org/10.1111/bjop.12389>

Eesti Rahvusringhääling. (2016). *Meediatund. Konstruktivne ajakirjandus*, 29. veebruar [Vikerraadio saade]. Kasutatud 13.10.2019, <https://vikerraadio.err.ee/801379/meediatund-konstruktivne-ajakirjandus>

Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018 (2018). Eesti Keele Instituut. Kasutatud 22.04.2020, <https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=konstruktivne>

Ellis, J. (2000). *Seeing Things: Television in the Age of Uncertainty*. London, New York: I.B.Tauris Publishers

ERRi arhiiv (i.a). *Infoteinment*. Kasutatud 16.05.2020, <http://arhiiv.err.ee/alamkategoria/infoteinment/0>

ERRi arhiiv (1999). *Pealtnägija: 1*, 29. september [ETV saade]. Kasutatud 15.05.2020, <https://arhiiv.err.ee/vaata/pealtnagija-1>

ERRi arhiiv (2020). *Pealtnägija*: 760, 20. mai [ETV saade]. Kasutatud 24.05.2020, <https://arhiiv.err.ee/vaata/pealtnagija-760>

Ettema, J. S. ja Glasser, T. L. (1998). *Custodians of Conscience*. New York: Columbia University Press

From, U. ja Kristensen, N. N. (2018). Rethinking Constructive Journalism by Means of Service Journalism. *Journalism Practice*, 12(6), 714-729. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1470475>

Gyldensted, C. (2011). *Innovating news journalism through positive psychology*. (Magistritöö). http://repository.upenn.edu/mapp_capstone/20

Haagerup, U. (2015). *Constructive News. Why negativity destroys the media and democracy. – And how to improve journalism of tomorrow*. Hanoi, New York, Pretoria, Rapperswill: InnoVatio Publishing.

Haagerup, U. (2019). Academic who defined news principles says journalists are too negative. *The Guardian*, 18. jaanuar. Kasutatud 18.01.2020, <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/18/johan-galtung-news-principles-journalists-too-negative>

Hermans, L. ja Gyldensted, C. (2018). Elements of constructive journalism: Characteristics, practical application and audience valuation. *Journalism*, 20(4), 535–551. <https://doi.org/10.1177/1464884918770537>

Johnston, W. M. ja Davey, G. C. (1997). The psychological impact of negative TV news bulletins: The catastrophizing of personal worries. *British Journal of Psychology*, 88(1), 85-91. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1997.tb02622.x>

Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 13.10.2019, <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. ja Strömpl, J. (2014). Intervjuu. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 10.04.2020, <http://samm.ut.ee/intervjuu>

Lough, K. ja McIntyre, K. (2018). Journalists' perceptions of solutions journalism and its place in the field. *ISOJ Journal*, 8(1), 33-52.

McIntyre, K. E. (2015). *Constructive journalism: the effects of positive emotions and solution information in news stories*. (Doktoritöö). https://cdr.lib.unc.edu/concern/parent/rn3012085/file_sets/sx61dm81d

McIntyre, K. ja Gyldensted, C. (2017). Constructive Journalism: An Introduction and Practical Guide for Applying Positive Psychology Techniques to News Production. *The Journal of Media Innovations*, 4(2), 20-34. <https://doi.org/10.5617/jomi.v4i2.2403>

McIntyre, K. ja Gyldensted, C. (2018). Positive Psychology as a Theoretical Foundation for Constructive Journalism. *Journalism Practice*, 12(6), 662-678. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1472527>

McIntyre, K., Dahmen, N. S. ja Abdenour, J. (2018). The contextualist function: US newspaper journalists value social responsibility. *Journalism*, 19(12), 1657-1675. <https://doi.org/10.1177/1464884916683553>

Meier, K. (2018). How does the audience respond to constructive journalism? Two experiments with multifaceted results. *Journalism Practice*, 12(6), 764-780. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1470472>

Naaber, E. (2019). Ühest kadunud tasakaalust. *Meie Maa*, 9. juuli. Kasutatud 13.01.2020, <https://www.meiemaa.ee/index.php?content=artiklid&sub=2&artid=87713>

Nazakat, S. (2016). *A Manual for Investigative Journalism. How to Become a Mouthpiece for the People*. Singapur, Johannsburg: KAS Media Programme

Pealtnägija meeskond. (i.a). *ERRi koduleht*. Kasutatud 11.05.2020, <https://menu.err.ee/904988/pealtnagija-meeskond>

Pealtnägija pressikonverents 20.06.2002. (2002). *Delfi*, 21. juuni. Kasutatud 15.05.2020, <https://www.delfi.ee/archive/pealtnagija-pressikonverents-20062002?id=3841959>

Pinker, S. (2018). The media exaggerates negative news. This distortion has consequences. *The Guardian*, 17. veebruar. Kasutatud 13.01.2020, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/feb/17/steven-pinker-media-negative-news>

Reineberg, L. (2020). *Konstruktivne ajakirjandus ETV saate „Pealtnägija“ näitel. Meetodi katsetus*. Seminaritöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

Restorative Narrative. (i.a). *Images & Voices of Hope*. Kasutatud 04.12.2019, <https://ivoh.org/what-we-do/restorative-narrative/>

Spark, D. (1999). *Investigative reporting. A study in technique*. Oxford: Focal Press

Stetka, V. ja Örnebring, H. (2013). Investigative Journalism in Central and Eastern Europe: Autonomy, Business Models, and Democratic Roles. *The International Journal of Press/Politics*, 18(4), 413-435. <https://doi.org/10.1177/1940161213495921> 47

Surette, R., ja Otto, C. (2002). A test of a crime and justice infotainment measure. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 443-453. [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00147-2](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00147-2)

Zhang, Y., ja Matingwina, S. (2016). A new representation of Africa? The use of constructive journalism in the narration of Ebola by China Daily and the BBC. *African Journalism Studies*, 37(3), 19-40. <https://doi.org/10.1080/23743670.2016.1209224>

Teleauditooriumi ülevaade aprillis 2020. (2020). *Kantar Emor*, 12. mai. Kasutatud 16.05.2020, <https://www.kantaremor.ee/pressiteated/teleauditooriumi-ulevaade-aprillis-2020/>

The Guardian. (i.a). *The Upside*. Kasutatud 20.03.2020, <https://www.theguardian.com/world/series/the-upside>

Thussu, D. K. (2008). *News as entertainment: The rise of global infotainment*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: Sage Publications..

Tralla, J. (2019). Meediakriitik: ajakirjandus on mänginud end klikkide armastusega kahvlisse. *ERR uudised*, 29. detsember. Kasutatud 18.01.2020, <https://www.err.ee/1018655/meediakriitik-ajakirjandus-on-manginud-end-klikkide-armastusega-kahvlisse>

Trussler, M., & Soroka, S. (2014). Consumer demand for cynical and negative news frames. *The International Journal of Press/Politics*, 19(3), 360-379. <https://doi.org/10.1177/1940161214524832>

Uusberg, A. ja Poopuu, P. (2020). Halvad uudised tekitavad stressi ja teevad õnnetuks. *ERR Novaator*, 20. aprill. Kasutatud 26.04.2020, novaator.err.ee/1079859/halvad-uudised-tekitavad-stressi-ja-teevad-onnetuks

Walth, B., Dahmen, N. S. ja Thier, K. (2019). A new reporting approach for journalistic impact: Bringing together investigative reporting and solutions journalism. *Newspaper Research Journal*, 40(2), 177–189. <https://doi.org/10.1177/0739532919834989>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Lisete Reineberg,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Konstruktiivse ajakirjanduse teoreetilised ja praktilised probleemid“, mille juhendaja on Signe Ivask, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Lisete Reineberg

25.05.2020